

BIBLIOTEKA SEJMOWA
KONSTYTUCJE ŚWIATA

KONSTYTUCJA
Ukrainy

КОНСТИТУЦІЯ
УКРАЇНИ

Tłumaczenie z języka ukraińskiego
Ewa Toczek, Andrzej Kubik, Jarosław Turfukowski

Wstęp
Artur Olechno

Warszawa 2026

Seria: Konstytucje Świata

Redaktor serii: Wiesław Staśkiewicz

Konstytucja Ukrainy

Weryfikacja naukowa: **Wiesław Staśkiewicz**

Redakcja: **Wiesław Staśkiewicz, Joanna Tatur, Katarzyna Gralak**

Projekt graficzny: **Darek Kondefefer**

© Copyright by Kancelaria Sejmu 2026

Biblioteka Sejmowa

ul. Wiejska 4/6/8, 00-902 Warszawa

e-mail: biblioteka@sejm.gov.pl

Korekta: **Anna Kaniewska**

Skład: **Adrian Klepacki**

Druk i oprawa: **Wydział Poligrafii Kancelarii Sejmu**

ISBN: 978-83-977813-2-0

SPIS TREŚCI

Wstęp <i>Artur Olechno</i>	7
Konstytucja Ukrainy z dnia 28 czerwca 1996 r.	48
Preambuła	51
Rozdział I. Zasady ogólne	53
Rozdział II. Prawa, wolności i obowiązki człowieka i obywatela	61
Rozdział III. Wybory. Referendum	81
Rozdział IV. Rada Najwyższa Ukrainy	85
Rozdział V. Prezydent Ukrainy	105
Rozdział VI. Gabinet Ministrów Ukrainy. Inne organy władzy wykonawczej	115
Rozdział VII. Prokuratura [<i>uchylony</i>]	122
Rozdział VIII. Wymiar sprawiedliwości	125
Rozdział IX. Ustrój terytorialny Ukrainy	135
Rozdział X. Autonomiczna Republika Krym	137
Rozdział XI. Samorząd lokalny	143
Rozdział XII. Sąd Konstytucyjny Ukrainy	149
Rozdział XIII. Wprowadzanie zmian do Konstytucji Ukrainy	157
Rozdział XIV. Przepisy końcowe	161
Rozdział XV. Przepisy przejściowe	163
Wykaz orzeczeń Sądu Konstytucyjnego Ukrainy w sprawie postanowień Konstytucji	171
Wybrana literatura	175

KONSTYTUCJA UKRAINY

Uchwalona na V sesji Rady Najwyższej Ukrainy II kadencji
w dniu 28 czerwca 1996 roku.

Ogłoszona w oficjalnym dzienniku urzędowym
„Widomosti Werchownoji Rady” (WWR) 1996, Nr 30, poz. 141.
Weszła w życie z dniem uchwalenia.

Publikowany tekst uwzględnia zmiany wprowadzone ustawami:

Nr 2222-IV z 08.12.2004, WWR 2005, Nr 2, poz. 44
Nr 2952-VI z 01.02.2011, WWR 2011, Nr 10, poz. 68
Nr 586-VII z 19.09.2013, WWR 2014, Nr 11, poz. 142
Nr 742-VII z 21.02.2014, WWR 2014, Nr 11, poz. 143
Nr 1401-VIII z 02.06.2016, WWR 2016, Nr 28, poz. 532
Nr 2680-VIII z 07.02.2019, WWR 2019, Nr 9, poz. 50
Nr 27-IX z 03.09.2019, WWR 2019, Nr 38, poz. 160

Stan prawny na dzień 1 stycznia 2026 r.

КОНСТИТУЦІЯ
УКРАЇНИ

PREAMBUŁA

PREAMBUŁA

Rada Najwyższa Ukrainy w imieniu Narodu ukraińskiego – obywateli Ukrainy wszystkich narodowości,

wyrażając suwerenną wolę Narodu,

przyjmując za fundament wielowiekową historię tworzenia państwowości ukraińskiej i urzeczywistnienie przez Naród ukraiński, cały Lud ukraiński¹, prawa do samostanowienia,

w trosce o zapewnienie praw i wolności człowieka oraz godnych warunków życia,

w trosce o umocnienie wspólnoty społecznej na ziemi ukraińskiej i potwierdzając europejską tożsamość Narodu ukraińskiego oraz nieodwracalność europejskiego i euroatlantyckiego kursu Ukrainy,

[Akapit piąty preambuły w brzmieniu Ustawy Nr 2680-VIII z 07.02.2019]

dążąc do rozwijania i umacniania demokratycznego, socjalnego państwa prawnego,

uznając swoją odpowiedzialność przed Bogiem, własnym sumieniem, minionymi, obecnymi i przyszłymi pokoleniami,

kierując się Aktem proklamowania niepodległości Ukrainy z 24 sierpnia 1991 roku, przyjętym 1 grudnia 1991 roku w ogólnonarodowym referendum,

przyjmuje niniejszą Konstytucję – Ustawę Zasadniczą Ukrainy.

¹ W орг. усім Українським народом.

ZASADY OGÓLNE

Rozdział I ZASADY OGÓLNE

Artykuł 1

Ukraina jest suwerennym i niepodległym, demokratycznym, socjalnym państwem prawnym.

[Wykładnia legalna² art. 1 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 3-рр/2012 z 25.01.2012]

Artykuł 2

Suwerenność Ukrainy rozciąga się na całe jej terytorium.

Ukraina jest państwem unitarnym.

Terytorium Ukrainy w obecnych granicach jest niepodzielne i nienaruszalne.

Artykuł 3

Człowiek, jego życie i zdrowie, honor i godność, nietykalność oraz bezpieczeństwo są w Ukrainie najwyższymi wartościami społecznymi.

Prawa i wolności człowieka oraz ich gwarancje określają istotę i kierunek działań państwa. Państwo odpowiada przed ludźmi za swoje działania. Wprowadzenie w życie i zapewnienie realizacji praw i wolności człowieka jest podstawowym obowiązkiem państwa.

Artykuł 4

W Ukrainie można posiadać tylko jedno obywatelstwo. Warunki nabycia i utraty obywatelstwa Ukrainy określa ustawa.

Artykuł 5

Ukraina jest republiką.

Suwerenem i jedynym źródłem władzy w Ukrainie jest Naród. Naród sprawuje władzę bezpośrednio, a także za pośrednictwem organów władzy państwowej i organów samorządu lokalnego.

² W oryg. *Офіційне тлумачення*.

[Wykładnia legalna art. 5 ust. 2 – zob. orzeczenia Sądu Konstytucyjnego Nr 6-rp/2005 z 05.10.2005, Nr 6-rp/2008 z 16.04.2008]

Prawo do określania i zmiany ustroju konstytucyjnego Ukrainy należy wyłącznie do Narodu i nie podlega zawłaszczeniu przez państwo, jego organy i funkcjonariuszy.

[Wykładnia legalna art. 5 ust. 3 – zob. orzeczenia Sądu Konstytucyjnego Nr 6-rp/2005 z 05.10.2005, Nr 6-rp/2008 z 16.04.2008]

Nikt nie może zawłaszczać władzy państwowej.

[Wykładnia legalna art. 5 ust. 4 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 6-rp/2005 z 05.10.2005]

Artykuł 6

Władza państwowa w Ukrainie jest sprawowana zgodnie z zasadą podziału na władzę ustawodawczą, wykonawczą i sędziowską.

Organy władzy ustawodawczej, wykonawczej i sędziowskiej wykonują swoje pełnomocnictwa w granicach określonych w niniejszej Konstytucji i w zgodzie z ustawami Ukrainy.

Artykuł 7

W Ukrainie uznaje się i gwarantuje samorząd lokalny.

Artykuł 8

W Ukrainie uznaje się za przyjętą i traktuje jako wiążącą zasadę zwierzchnictwa prawa³.

Konstytucja Ukrainy jest najwyższym prawem. Ustawy i inne normatywne akty prawne⁴ są uchwalane na podstawie Konstytucji Ukrainy i winny być z nią zgodne.

Normy Konstytucji Ukrainy stosuje się bezpośrednio. Na podstawie Konstytucji gwarantuje się prawo kierowania do sądów skarg bezpośrednio odwołujących się do konstytucyjnych praw i wolności człowieka i obywatela w celu ich ochrony.

³ W oryg. *верховенства права*.

⁴ W oryg. *нормативно-правові акти*. Termin ten został wprowadzony w konstytucji Ukrainy celowo dla podkreślenia generalnego i abstrakcyjnego charakteru aktu i odróżnienia go od aktu prawnego – o charakterze indywidualnym i konkretnym.

Artykuł 9

Obowiązujące umowy międzynarodowe, na których wiążący charakter wyraziła zgodę Rada Najwyższa Ukrainy, stanowią część narodowego ustawodawstwa Ukrainy.

Zawarcie umów międzynarodowych sprzecznych z Konstytucją Ukrainy może nastąpić wyłącznie po wprowadzeniu odpowiednich zmian w Konstytucji Ukrainy.

Artykuł 10

Językiem państwowym w Ukrainie jest język ukraiński.

[Wykładnia legalna art. 10 ust. 1 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 10-rp/99 z 14.12.1999]

Państwo zapewnia wszechstronny rozwój i funkcjonowanie języka ukraińskiego we wszystkich sferach życia społecznego na całym terytorium Ukrainy.

W Ukrainie gwarantuje się swobodny rozwój, używanie i ochronę języka rosyjskiego oraz innych języków mniejszości narodowych Ukrainy.

Państwo wspiera naukę języków służących porozumiewaniu się między narodami.

Używanie języków w Ukrainie gwarantuje Konstytucja Ukrainy, a określa ustawa.

Artykuł 11

Państwo wspiera integrację i rozwój Narodu ukraińskiego, jego historycznej świadomości, tradycji i kultury, a także rozwój etnicznej, kulturowej, językowej i religijnej tożsamości wszystkich rdzennych ludów i mniejszości narodowych Ukrainy.

Artykuł 12

Ukraina zapewnia zaspokajanie narodowo-kulturowych i językowych potrzeb Ukraińców zamieszkujących poza granicami kraju.

Artykuł 13

Ziemia, jej bogactwa naturalne, powietrze atmosferyczne, wody i inne zasoby naturalne znajdujące się w granicach terytorium Ukrainy, zasoby naturalne jej szelfu kontynentalnego, wyłącznej (morskiej) strefy ekonomicznej są własnością Narodu ukraińskiego. W zakresie określonym niniejszą Konstytucją w imieniu Narodu ukraińskiego uprawnienia właściciela wykonują organy władzy państwowej oraz organy samorządu lokalnego.

Każdy obywatel ma prawo do korzystania z zasobów naturalnych stanowiących własność Narodu, zgodnie z ustawą.

Własność zobowiązuje. Własność nie powinna być wykorzystywana ze szkodą dla człowieka i społeczeństwa.

Państwo zapewnia ochronę praw wszystkich właścicieli i podmiotów prowadzących działalność gospodarczą oraz społeczny charakter gospodarki. Wszyscy właściciele są równi wobec prawa.

Artykuł 14

Ziemia jest podstawowym bogactwem narodowym znajdującym się pod szczególną ochroną państwa.

Gwarantuje się prawo własności ziemi. Prawo to przysługuje obywatelom, osobom prawnym oraz państwu i jest realizowane wyłącznie w zgodzie z ustawą.

Artykuł 15

Życie społeczne w Ukrainie opiera się na zasadach pluralizmu politycznego, ekonomicznego i ideologicznego.

Żadna ideologia nie może być uznana przez państwo za obowiązującą.

Cenzura jest zabroniona.

Państwo gwarantuje swobodę działalności politycznej, której nie zabraniają Konstytucja i ustawy Ukrainy.

Artykuł 16

Zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego i utrzymanie równowagi ekologicznej na terytorium Ukrainy, przewyżczenie następstw katastrofy w Czarnobylu – katastrofy o skali globalnej, zachowanie zasobu genetycznego Narodu ukraińskiego⁵ jest obowiązkiem państwa.

Artykuł 17

Ochrona suwerenności i integralności terytorialnej Ukrainy, zapewnienie jej bezpieczeństwa ekonomicznego i informacyjnego jest najważniejszym zadaniem państwa i wspólną sprawą całego Narodu ukraińskiego.

Obrona Ukrainy, ochrona jej suwerenności, integralności i nie- naruszalności terytorialnej spoczywa na Siłach Zbrojnych Ukrainy.

Zapewnienie bezpieczeństwa państwa i ochrona granicy państwowej Ukrainy spoczywa na właściwych formacjach wojskowych i na stojących na straży prawa organach państwa, których organizację i tryb działania określa ustawa.

Nikt nie może wykorzystywać Sił Zbrojnych Ukrainy ani innych formacji wojskowych w celu ograniczania praw i wolności obywateli lub obalenia ustroju konstytucyjnego, zniesienia organów władzy lub zakłócania ich działalności.

Państwo zapewnia ochronę socjalną obywatelom Ukrainy pełniącym służbę w Siłach Zbrojnych Ukrainy i w innych formacjach wojskowych, a także członkom ich rodzin.

Na terytorium Ukrainy zabrania się tworzenia i działania jakichkolwiek formacji zbrojnych, które nie są przewidziane w ustawie.

Na terytorium Ukrainy nie dopuszcza się rozmieszczania baz wojskowych obcych państw.

⁵ W oryg. *генофонду Українського народу*.

Artykuł 18

Polityka zagraniczna Ukrainy jest ukierunkowana na zabezpieczenie jej interesów narodowych i zapewnienie bezpieczeństwa przez utrzymywanie pokojowej i opartej na wzajemnych korzyściach współpracy z członkami społeczności międzynarodowej zgodnie z powszechnie uznanymi zasadami oraz normami prawa międzynarodowego.

Artykuł 19

Porządek prawny w Ukrainie opiera się na zasadach, zgodnie z którymi nikt nie może być zmuszony do czynienia tego, czego nie przewiduje ustawodawstwo.

Organy władzy państwowej i organy samorządu lokalnego oraz ich funkcjonariusze są zobowiązani działać wyłącznie na podstawie i w granicach swoich kompetencji oraz w sposób przewidziany w Konstytucji i ustawach Ukrainy.

[Wykładnia legalna art. 19 ust. 2 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 7-rp/2009 z 16.04.2009]

Artykuł 20

Symbolami państwowymi Ukrainy są: flaga państwowa Ukrainy, herb państwowy Ukrainy i hymn państwowy Ukrainy.

Flagą państwową Ukrainy jest sztandar składający się z dwóch poziomych pasów jednakowej szerokości o barwach niebieskiej i żółtej.

Wielki Herb Państwowy Ukrainy ustanawia się z uwzględnieniem Małego Herbu Państwowego Ukrainy i Herbu Wojska Zaporoskiego ustawą uchwaloną większością co najmniej dwóch trzecich głosów konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy.

Głównym elementem Wielkiego Herbu Państwowego Ukrainy jest symbol książęcego państwa Włodzimierza Wielkiego (Mały Herb Państwowy Ukrainy).

Hymnem państwowym Ukrainy jest hymn narodowy do muzyki M. Werbyckiego, ze słowami zatwierdzonymi ustawą uchwaloną

większością co najmniej dwóch trzecich głosów konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy.

Symbole państwowe Ukrainy i tryb posługiwania się nimi określa ustawa uchwalona większością co najmniej dwóch trzecich głosów konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy.

Stolicą Ukrainy jest miasto Kijów.

PRAWA, WOLNOŚCI
I OBOWIĄZKI CZŁOWIEKA
I OBYWATELA

Rozdział II

PRAWA, WOLNOŚCI I OBOWIĄZKI CZŁOWIEKA I OBYWATELA

Artykuł 21

Wszyscy ludzie są wolni i równi w swojej godności i prawach. Prawa i wolności człowieka są niezbywalne i nienaruszalne.

Artykuł 22

Prawa i wolności człowieka i obywatela zapewnione w niniejszej Konstytucji nie mają charakteru wyczerpującego.

Konstytucyjne prawa i wolności są gwarantowane i nie mogą zostać zniesione.

Przy uchwalaniu nowych ustaw lub wprowadzaniu zmian do obowiązujących ustaw nie dopuszcza się ograniczania treści i zakresu istniejących praw i wolności.

Artykuł 23

Każdy człowiek ma prawo do swobodnego rozwoju swojej osobowości, o ile nie narusza to praw i wolności innych, oraz ma obowiązki wobec społeczeństwa, które zapewnia mu swobodny i wszechstronny rozwój jego osobowości.

Artykuł 24

Obywatele mają równe konstytucyjne prawa i wolności oraz są równi wobec prawa.

Nie dopuszcza się żadnych przywilejów ani ograniczeń ze względu na rasę, kolor skóry, przekonania polityczne, religijne i inne, płeć, pochodzenie etniczne i społeczne, stan majątkowy, miejsce zamieszkania, język lub inne cechy.

Równość praw kobiety i mężczyzny zapewnia się przez: stworzenie kobietom takich samych jak mężczyznom możliwości udziału w życiu społeczno-politycznym i kulturalnym, w zdobyciu wykształcenia i doskonaleniu zawodowym, w pracy i wynagradzaniu za nią; ustanawiając szczególne unormowania w zakresie

ochrony pracy i zdrowia kobiet, wprowadzając przywileje emerytalne; tworząc warunki umożliwiające kobietom łączenie pracy z macierzyństwem; ustanawiając ochronę prawną oraz materialne i moralne wsparcie macierzyństwa i dzieciństwa, w tym płatne urlopy i inne przywileje dla kobiet ciężarnych i matek.

[Wykładnia legalna art. 24 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 9-rp/2012 z 12.04.2012]

Artykuł 25

Obywatela Ukrainy nie można pozbawić obywatelstwa ani prawa do zmiany obywatelstwa.

Obywatela Ukrainy nie można wydrżyć poza granice Ukrainy ani wydać innemu państwu.

Ukraina gwarantuje opiekę i ochronę swoim obywatelom przebywającym poza jej granicami.

Artykuł 26

Cudzoziemcy oraz osoby bez obywatelstwa, przebywające w Ukrainie zgodnie z prawem, korzystają z takich samych praw i wolności, a także mają takie same obowiązki jak obywatele Ukrainy – z wyjątkami przewidzianymi w Konstytucji, ustawach lub w umowach międzynarodowych, których stroną jest Ukraina.

Cudzoziemcom i osobom bez obywatelstwa można udzielić azylu w trybie określonym w ustawie.

Artykuł 27

Każdy człowiek ma niezbywalne prawo do życia.

Nikt nie może być arbitralnie pozbawiony życia. Obowiązkiem państwa jest ochrona życia ludzkiego.

Każdy ma prawo do ochrony własnego życia i zdrowia oraz życia i zdrowia innych osób przed bezprawnymi naruszeniami.

Artykuł 28

Każdy ma prawo do poszanowania swojej godności.

Nikt nie może być poddany torturom, okrutnemu, nieludzkemu ani naruszającemu jego godność traktowaniu lub karaniu.

Nikt nie może być poddany eksperymentom medycznym, naukowym lub innym doświadczeniom bez dobrowolnie wyrażonej zgody.

Artykuł 29

Każdy człowiek ma prawo do wolności i nietykalności osobistej.

Nikt nie może być aresztowany ani przetrzymywany w areszcie, chyba że na podstawie zawierającego uzasadnienie postanowienia sądu oraz wyłącznie na zasadach i w trybie określonych w ustawie.

W razie pilnej konieczności zapobieżenia przestępstwu lub jego powstrzymania organy uprawnione do tego na mocy ustawy mogą zastosować zatrzymanie jako tymczasowy środek zapobiegawczy, którego zasadność winna być potwierdzona przez sąd w ciągu 72 godzin. Osobę zatrzymaną należy niezwłocznie zwolnić, jeżeli w ciągu 72 godzin od chwili zatrzymania nie zostanie jej doręczone postanowienie sądu o tymczasowym aresztowaniu wraz z uzasadnieniem.

Każdy aresztowany lub zatrzymany winien być niezwłocznie powiadomiony o przyczynach aresztowania lub zatrzymania, poczynony o przysługujących mu prawach, a od chwili zatrzymania winien mieć także zapewnioną możliwość obrony, osobiście albo przez skorzystanie z pomocy prawnej obrońcy.

[Art. 29 ust. 4 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Każdy zatrzymany ma prawo w dowolnym czasie odwołać się do sądu od postanowienia w sprawie zatrzymania.

O aresztowaniu albo zatrzymaniu należy niezwłocznie powiadomić krewnych aresztowanego lub zatrzymanego.

Artykuł 30

Każdemu gwarantuje się nienaruszalność mieszkania.

Nie dopuszcza się wkroczenia do mieszkania lub do innego obiektu stanowiącego własność prywatną w celu przeprowadzenia

ogłędzin lub przeszukania, chyba że na podstawie umotywowanego nakazu sądu.

W nagłych przypadkach związanych z ratowaniem życia ludzi i mienia lub z bezpośrednim ściganiem osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa dopuszcza się zastosowanie innego, określonego w ustawie trybu wkroczenia do mieszkania lub innego obiektu stanowiącego własność prywatną w celu przeprowadzenia ogłędzin i przeszukania.

Artykuł 31

Każdemu gwarantuje się tajemnicę korespondencji, rozmów telefonicznych, komunikacji telegraficznej i innej. Wyjątki mogą być ustanowione jedynie przez sąd w przypadkach przewidzianych w ustawie w celu zapobieżenia przestępstwu lub ustalenia stanu faktycznego w trakcie prowadzenia śledztwa w sprawie karnej, jeżeli nie można uzyskać informacji innymi sposobami.

Artykuł 32

Nikt nie może być narażony na ingerencję w jego życie prywatne i rodzinne, z wyjątkiem przypadków przewidzianych w Konstytucji Ukrainy.

[Wykładnia legalna art. 32 ust. 1 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 2-rp/2012 z 20.01.2012]

Nie dopuszcza się gromadzenia, przechowywania, wykorzystywania i rozpowszechniania poufnych informacji bez zgody osoby, której to dotyczy, z wyjątkiem przypadków określonych w ustawie i wyłącznie w interesie bezpieczeństwa narodowego, dobrobytu gospodarczego oraz praw człowieka.

[Wykładnia legalna art. 32 ust. 2 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 2-rp/2012 z 20.01.2012]

Każdy obywatel ma prawo do zapoznania się z informacjami dotyczącymi jego osoby, znajdującymi się w posiadaniu organów władzy państwowej, organów samorządu lokalnego, instytucji i organizacji, jeżeli nie stanowią one tajemnicy państwowej albo innej tajemnicy chronionej ustawą.

Każdemu gwarantuje się prawo do sądowej ochrony prawa do sprostowania nieprawdziwych informacji o jego osobie i członkach jego rodziny oraz prawo żądania usunięcia wszelkich takich informacji, a także prawo do rekompensaty za szkody materialne i moralne poniesione w następstwie gromadzenia, przechowywania, wykorzystywania i rozpowszechniania takich nieprawdziwych informacji.

Artykuł 33

Każdemu, kto przebywa na terytorium Ukrainy zgodnie z prawem, gwarantuje się swobodę przemieszczania się, swobodny wybór miejsca zamieszkania oraz prawo swobodnego opuszczenia terytorium Ukrainy, z wyjątkiem ograniczeń przewidzianych ustawą.

Obywatel Ukrainy nie może być pozbawiony prawa do powrotu do Ukrainy.

Artykuł 34

Każdemu gwarantuje się prawo do wolności myśli i słowa oraz do swobodnego wyrażania swoich poglądów i przekonań.

Każdy ma prawo do swobodnego gromadzenia, przechowywania, wykorzystywania i rozpowszechniania informacji ustnie, pisemnie albo w inny sposób, zgodnie z własnym wyborem.

[Wykładnia legalna art. 34 ust. 2 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 2-rp/2012 z 20.01.2012]

Korzystanie z tych praw może zostać ograniczone ustawą w interesie bezpieczeństwa narodowego, integralności terytorialnej albo porządku publicznego, w celu zapobieżenia rozruchom lub przestępstwom, w celu ochrony zdrowia publicznego, dobrego imienia albo praw innych osób, w celu zapobieżenia ujawnieniu informacji uzyskanej w sposób poufny albo w celu utrzymania autorytetu i bezstronności wymiaru sprawiedliwości.

[Wykładnia legalna art. 34 ust. 3 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 2-rp/2012 z 20.01.2012]

Artykuł 35

Każdy ma prawo do wolności sumienia i wyznania. Prawo to obejmuje wolność wyznawania dowolnej religii albo niewyznawania żadnej, uczestniczenia bez przeszkód, indywidualnie lub zbiorowo, w praktykach i obrzędach religijnych, podejmowania działalności o charakterze religijnym.

Korzystanie z tego prawa może zostać ograniczone ustawą jedynie w interesie ochrony porządku publicznego, zdrowia i moralności publicznej albo ochrony praw i wolności innych osób.

Cerkiew i organizacje religijne w Ukrainie są oddzielone od państwa, a szkoła – od cerkwi. Żadna religia nie może być uznana przez państwo za panującą.

Nikt nie może zostać zwolniony z obowiązków wobec państwa ani odmówić wykonywania postanowień ustaw ze względu na przekonania religijne. Jeżeli wypełnienie obowiązku służby wojskowej pozostaje w sprzeczności z przekonaniem religijnym obywatela, wypełnienie tego obowiązku winno zostać zamienione na służbę zastępczą (niewojskową).

Artykuł 36

Obywatele Ukrainy mają prawo do swobodnego zrzeszania się w partiach politycznych i organizacjach społecznych w celu realizacji i ochrony swoich praw i wolności oraz swoich interesów politycznych, ekonomicznych, społecznych, kulturalnych i innych, z wyjątkiem ograniczeń przewidzianych ustawą w interesie bezpieczeństwa narodowego lub porządku publicznego, ochrony zdrowia publicznego albo ochrony praw i wolności innych osób.

Partie polityczne w Ukrainie sprzyjają kształtowaniu i wyrażaniu woli politycznej obywateli oraz biorą udział w wyborach. Członkami partii politycznych mogą być wyłącznie obywatele Ukrainy. Ograniczenia dotyczące członkostwa w partiach politycznych określają wyłącznie niniejsza Konstytucja i ustawy Ukrainy.

Obywatele mają prawo do zrzeszania się w związkach zawodowych w celu ochrony swoich praw i interesów pracowniczych oraz socjalno-ekonomicznych. Związki zawodowe są organizacjami

społecznymi, zrzeszającymi obywateli, których łączą wspólne interesy zawodowe. Związki zawodowe tworzy się bez uprzedniego zezwolenia, na zasadzie wolnego wyboru ich członków. Wszystkie związki zawodowe mają równe prawa. Ograniczenia dotyczące członkostwa w związkach zawodowych określają wyłącznie niniejsza Konstytucja i ustawy Ukrainy.

Nikt nie może być zmuszany do przystąpienia do jakiegokolwiek stowarzyszenia obywatelskiego ani ograniczany w prawach z powodu przynależności lub braku przynależności do partii politycznych albo organizacji społecznych.

Wszystkie stowarzyszenia obywatelskie są równe wobec prawa.

Artykuł 37

Zabrania się tworzenia i działalności partii politycznych oraz organizacji społecznych, których cele programowe albo działalność zmierzają do zniesienia niepodległości Ukrainy, zmiany ustroju konstytucyjnego z użyciem siły, naruszenia suwerenności i integralności terytorialnej państwa, osłabienia jego bezpieczeństwa, bezprawnego zagarnięcia władzy państwowej, podżegania do wojny, przemocy, wznecania wrogości międzyetnicznej, rasowej, religijnej, naruszania praw i wolności człowieka oraz zdrowia publicznego.

Partie polityczne i organizacje społeczne nie mogą mieć formacji o charakterze paramilitarnym.

Nie dopuszcza się tworzenia i funkcjonowania struktur organizacyjnych partii politycznych w organach władzy wykonawczej i sędziowskiej oraz w organach wykonawczych samorządu lokalnego, w formacjach wojskowych, a także w przedsiębiorstwach państwowych, w placówkach oświatowych i innych państwowych instytucjach i organizacjach.

Zakaz działalności stowarzyszeń obywatelskich może zostać wprowadzony wyłącznie w drodze postępowania sądowego.

Artykuł 38

Obywatele mają prawo brać udział w kierowaniu sprawami państwa, w referendach ogólnoukraińskich i lokalnych, swobodnie

wybierać do organów władzy państwowej i organów samorządu lokalnego oraz być do nich wybierani.

[Wykładnia legalna art. 38 ust. 1 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 7-rp/99 z 06.07.1999]

Obywatele korzystają na równych zasadach z prawa dostępu do służby państwowej, a także do służby w organach samorządu lokalnego.

Artykuł 39

Obywatele mają prawo do zgromadzeń pokojowych – bez broni, do organizowania zebrań, wieców, pochodów i demonstracji, po uprzednim zawiadomieniu organów władzy wykonawczej lub organów samorządu lokalnego.

[Wykładnia legalna art. 39 ust. 1 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 4-rp/2001 z 19.04.2001]

Ograniczenia w korzystaniu z tego prawa mogą być ustanowione przez sąd, zgodnie z ustawą i wyłącznie w interesie bezpieczeństwa narodowego i porządku publicznego – w celu zapobieżenia rozruchom lub przestępstwom, w celu ochrony zdrowia publicznego albo ochrony praw i wolności innych osób.

Artykuł 40

Każdy ma prawo składać pisemne petycje, indywidualnie lub zbiorowo, albo osobiście zwracać się do organów władzy państwowej, organów samorządu lokalnego oraz urzędników i funkcjonariuszy tych organów, które są obowiązane do rozpatrzenia petycji i udzielenia odpowiedzi wraz z jej uzasadnieniem, w terminie określonym w ustawie.

Artykuł 41

Każdy ma prawo do własności – posiadania, korzystania z niej i rozporządzania nią oraz rezultatami swojej działalności intelektualnej i twórczej.

Prawo własności prywatnej nabywa się w trybie określonym w ustawie.

W celu zaspokojenia swoich potrzeb obywatele mogą korzystać, zgodnie z prawem, z obiektów stanowiących własność państwową lub komunalną.

Nikogo nie można bezprawnie pozbawić prawa własności. Prawo własności prywatnej jest nienaruszalne.

Przymusowe wywłaszczenie obiektów będących własnością prywatną może nastąpić wyjątkowo, gdy jest to konieczne ze względu na interes społeczny, na podstawie i w trybie określonym w ustawie oraz pod warunkiem uprzedniego i pełnego odszkodowania. Przymusowe wywłaszczenie tego rodzaju obiektów za pełnym odszkodowaniem wypłacanym w terminie późniejszym dopuszcza się wyłącznie w warunkach stanu wojennego lub stanu wyjątkowego.

Przepadek mienia może nastąpić wyłącznie na podstawie wyroku sądu w przypadkach, zakresie i trybie określonych w ustawie.

Korzystanie z własności nie może naruszać praw, wolności i godności obywateli, interesów społeczeństwa ani pogarszać stanu środowiska i naturalnych właściwości gruntów.

Artykuł 42

Każdy ma prawo do podejmowania działalności gospodarczej, o ile nie jest ona zabroniona przez prawo.

Działalność gospodarcza deputowanych, funkcjonariuszy publicznych i urzędników organów władzy państwowej oraz organów samorządu lokalnego jest ograniczona przepisami prawa.

Państwo zapewnia ochronę konkurencji w działalności gospodarczej. Nie dopuszcza się wykorzystywania monopolistycznej pozycji na rynku, niezgodnego z prawem ograniczania konkurencji i nieuczciwej konkurencji. Rodzaje i granice monopoli określa ustawa.

Państwo chroni prawa konsumentów, sprawuje nadzór nad jakością i bezpieczeństwem produktów, wszelkiego rodzaju usług i prac, wspiera działalność organizacji konsumenckich.

Artykuł 43

Każdy ma prawo do pracy, w tym do zdobywania środków na utrzymanie przez pracę, którą dobrowolnie wybiera albo na którą dobrowolnie się godzi.

Państwo stwarza obywatelom warunki do pełnego uczestniczenia w prawie do pracy, gwarantuje równość szans przy wyborze zawodu i rodzaju aktywności zawodowej, realizuje programy kształcenia zawodowego, szkolenia i przekwalifikowania kadr zgodnie z potrzebami społecznymi.

Zabrania się pracy przymusowej. Za pracę przymusową nie uważa się służby wojskowej ani zastępczej (niewojskowej), a także pracy lub służby wykonywanej na podstawie wyroku lub innego orzeczenia sądu albo zgodnie z ustawami o stanie wojennym i wyjątkowym.

Każdy ma prawo do godnych, bezpiecznych i przyjaznych zdrowiu warunków pracy i do wynagrodzenia nie niższego niż wysokość minimalnego wynagrodzenia określonego ustawą.

Zabrania się zatrudniania kobiet i młodocianych przy pracach szkodliwych dla zdrowia.

Obywatelom gwarantuje się ochronę przed bezprawnym zwolnieniem.

Prawo do terminowego wynagrodzenia za pracę podlega ochronie prawnej.

Artykuł 44

Osoby pracujące mają prawo do strajku w celu ochrony swoich interesów ekonomicznych i socjalnych.

Sposób realizacji prawa do strajku jest określony w ustawie z uwzględnieniem konieczności zapewnienia bezpieczeństwa narodowego, ochrony zdrowia oraz praw i wolności innych osób.

Nikt nie może być zmuszany do udziału lub odmowy udziału w strajku.

Zakazać strajku można wyłącznie na podstawie ustawy.

Artykuł 45

Każdy, kto pracuje, ma prawo do wypoczynku.

Prawo to gwarantuje się przez zapewnienie cotygodniowego wypoczynku, a także corocznego płatnego urlopu wypoczynkowego, wprowadzenie skróconego dnia pracy dla niektórych zawodów i branż oraz skróconego czasu pracy w nocy.

Ustawa określa maksymalny czas pracy, minimalny czas odpoczynku i corocznego płatnego urlopu wypoczynkowego, dni wolne od pracy i święta, a także inne warunki korzystania z tego prawa.

Artykuł 46

Obywatele mają prawo do ochrony socjalnej, która obejmuje prawo do zabezpieczenia w razie całkowitej, częściowej albo czasowej utraty zdolności do pracy, utraty głównego żywiciela rodziny, niezawinionego bezrobocia, a także po osiągnięciu podeszłego wieku oraz w innych przypadkach przewidzianych prawem.

Prawo to gwarantuje się przez powszechne, obowiązkowe, państwowe ubezpieczenie społeczne finansowane ze składek ubezpieczeniowych obywateli, przedsiębiorstw, instytucji i organizacji, a także z budżetowych i innych źródeł ochrony socjalnej; przez stworzenie sieci państwowych, komunalnych i prywatnych placówek opieki nad osobami niezdolnymi do pracy.

Świadczenia emerytalne, inne rodzaje świadczeń socjalnych i zasiłków, stanowiące podstawowe źródło utrzymania, winny zapewniać poziom życia nie niższy niż minimum egzystencji określone w ustawie.

Artykuł 47

Każdy ma prawo do mieszkania. Państwo stwarza warunki, w których każdy obywatel będzie mógł budować, nabywać albo wynajmować mieszkanie.

Obywatelom potrzebującym ochrony socjalnej państwo i organy samorządu terytorialnego zapewniają mieszkanie bezpłatnie albo za przystępną dla nich opłatą, zgodnie z ustawą.

Nikogo nie można arbitralnie pozbawić mieszkania, chyba że na podstawie ustawy, na mocy orzeczenia sądowego.

Artykuł 48

Każdy ma prawo do godnych warunków życia dla siebie i swojej rodziny, w tym do odpowiedniego wyżywienia, odzieży i mieszkania.

Artykuł 49

Każdy ma prawo do ochrony zdrowia, pomocy medycznej i ubezpieczenia zdrowotnego.

Ochronę zdrowia zapewnia się dzięki finansowaniu przez państwo odpowiednich programów społeczno-gospodarczych, medyczno-sanitarnych, leczniczo-profilaktycznych.

Państwo stwarza warunki dla skutecznej i dostępnej dla wszystkich obywateli służby zdrowia. W państwowych i komunalnych placówkach ochrony zdrowia pomoc medyczna jest udzielana bezpłatnie; istniejąca sieć takich placówek nie może zostać ograniczona. Państwo wspiera rozwój placówek ochrony zdrowia niezależnie od ich formy własności.

[Wykładnia legalna art. 49 ust. 3 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 10-rp/2002 z 29.05.2002]

Państwo dba o rozwój kultury fizycznej i sportu, zapewnia bezpieczeństwo sanitarno-epidemiologiczne.

Artykuł 50

Każdy ma prawo do środowiska bezpiecznego dla życia i zdrowia oraz do rekompensaty za szkody spowodowane naruszeniem tego prawa.

Każdemu gwarantuje się prawo swobodnego dostępu do informacji o stanie środowiska, jakości produktów spożywczych i przedmiotów codziennego użytku, a także prawo do rozpowszechniania takiej informacji. Informacja ta nie może być przez nikogo utajniona.

Artykuł 51

Małżeństwo opiera się na dobrowolnej zgodzie kobiety i mężczyzny. Każdy z małżonków ma równe prawa i obowiązki w małżeństwie i rodzinie.

Rodzice są zobowiązani utrzymywać dzieci do czasu osiągnięcia przez nie pełnoletności. Pełnoletnie dzieci są zobowiązane do opieki nad swoimi niezdolnymi do pracy rodzicami.

Rodzina, dzieciństwo, macierzyństwo i ojcostwo znajdują się pod ochroną państwa.

Artykuł 52

Dzieci mają równe prawa bez względu na pochodzenie, a także bez względu na to, czy urodziły się w związku małżeńskim czy poza nim.

Wszelka przemoc wobec dziecka lub jego wykorzystywanie są ścigane z mocy prawa.

Utrzymanie i wychowanie sierot i dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej spoczywa na państwie. Państwo promuje i wspiera działalność charytatywną na rzecz dzieci.

Artykuł 53

Każdy ma prawo do nauki.

Pełne kształcenie średnie jest objęte powszechnym obowiązkiem szkolnym.

Państwo zapewnia dostęp do bezpłatnej edukacji na poziomie przedszkolnym, pełnym średnim, zawodowo-technicznym i wyższym w państwowych i komunalnych placówkach oświatowych; rozwój edukacji przedszkolnej, pełnej średniej, pozaszkolnej, zawodowo-technicznej, wyższej i podyplomowej, a także różnorodnych form kształcenia; przyznawanie państwowych stypendiów i świadczeń uczniom i studentom.

[Wykładnia legalna art. 53 ust. 3 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 5-rp/2004 z 04.03.2004]

Obywatele mają prawo do bezpłatnego kształcenia wyższego w państwowych i komunalnych placówkach oświatowych, na zasadzie konkursu.

Obywatelom należącym do mniejszości narodowych, zgodnie z ustawą, gwarantuje się prawo do nauki w języku ojczystym lub nauki języka ojczystego w państwowych i komunalnych placówkach oświatowych albo w towarzystwach narodowo-kulturalnych.

Artykuł 54

Obywatelom gwarantuje się wolność twórczości literackiej, artystycznej, naukowej i technicznej, ochronę własności intelektualnej, praw autorskich, interesów natury etycznej i natury majątkowej, będących efektem różnorodnych form działalności intelektualnej.

Każdy obywatel ma prawo do rezultatów swojej działalności intelektualnej i twórczej; nikt nie może ich wykorzystywać ani rozpowszechniać bez jego zgody, poza przypadkami określonymi w ustawie.

Państwo wspiera rozwój nauki oraz nawiązywanie kontaktów naukowych między Ukrainą a społecznością międzynarodową.

Dziedzictwo kulturowe podlega ochronie prawnej.

Państwo zapewnia ochronę zabytków historycznych i innych obiektów, mających wartość kulturową, podejmuje starania o zwrot Ukrainie dóbr kultury narodowej znajdujących się poza jej granicami.

Artykuł 55

Prawa i wolności człowieka i obywatela podlegają ochronie sądu.

[Wykładnia legalna art. 55 ust. 1 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 9-zp z 25.12.1997]

Każdemu gwarantuje się prawo odwołania się do sądu od decyzji, działań lub zaniechań organów władzy państwowej, organów samorządu lokalnego, funkcjonariuszy publicznych oraz urzędników.

[Wykładnia legalna art. 55 ust. 2 – zob. orzeczenia Sądu Konstytucyjnego Nr 6-zp z 25.11.1997, Nr 19-rp/2011 z 14.12.2011]

Każdy ma prawo zwrócić się o ochronę swoich praw do Pełnomocnika Rady Najwyższej Ukrainy ds. Praw Człowieka.

Każdemu gwarantuje się prawo wniesienia skargi konstytucyjnej do Sądu Konstytucyjnego Ukrainy na zasadach określonych niniejszą Konstytucją oraz w trybie określonym ustawą.

[Art. 55 ust. 4 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Każdy ma prawo, po wyczerpaniu wszystkich krajowych środków ochrony prawnej, zwrócić się o ochronę swoich praw i wolności do właściwych międzynarodowych instytucji sądowych lub do właściwych organów organizacji międzynarodowych, których Ukraina jest członkiem lub w pracach których uczestniczy.

[Art. 55 ust. 5 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Każdy ma prawo wszelkimi dozwolonymi prawem środkami chronić swe prawa i wolności przed naruszeniami i bezprawnymi działaniami.

Artykuł 56

Każdy ma prawo do rekompensaty ze strony państwa lub organów samorządu lokalnego za wyrządzone szkody materialne lub moralne spowodowane naruszającymi prawo decyzjami, działaniami lub zaniechaniami organów władzy państwowej, organów samorządu lokalnego, ich funkcjonariuszy oraz urzędników wykonujących swoje uprawnienia.

Artykuł 57

Każdemu gwarantuje się prawo do zapoznania się z przysługującymi mu prawami i obowiązkami.

Ustawy i inne normatywne akty prawne, które określają prawa i obowiązki obywateli, winny być podane do wiadomości publicznej w sposób określony ustawą.

Ustawy i inne normatywne akty prawne, które określają prawa i obowiązki obywateli, a nie zostały podane do wiadomości publicznej w trybie określonym w ustawie, są pozbawione mocy obowiązującej.

Artykuł 58

Ustawy i inne normatywne akty prawne nie działają z mocą wsteczną, z wyjątkiem przypadków łączących albo uchylających odpowiedzialność jednostki.

[Wykładnia legalna art. 58 ust. 1 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 1-rp/99 z 09.02.1999]

Nikt nie może ponosić odpowiedzialności za czyny, które w chwili ich popełnienia nie były uznawane przez prawo za czyny zabronione.

[Wykładnia legalna art. 58 – zob. orzeczenia Sądu Konstytucyjnego Nr 1-zp z 13.05.1997, Nr 6-rp/2000 z 19.04.2000]

Artykuł 59

Każdy ma prawo do profesjonalnej pomocy prawnej. W przypadkach przewidzianych w ustawie pomoc ta jest udzielana nieodpłatnie. Każdy ma prawo wyboru obrońcy swoich praw.

[Art. 59 ust. 1 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

[Wykładnia legalna art. 59 ust. 1 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 13-rp/2000 z 16.11.2000]

[Wykładnia legalna art. 59 ust. 1 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 23-rp/2009 z 30.09.2009]

[Art. 59 ust. 2 uchylony na podstawie Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 60

Nikt nie jest zobowiązany do wykonywania zarządzeń lub poleceń o jawnie przestępczym charakterze.

Za wydanie lub wykonanie zarządzenia lub polecenia o jawnie przestępczym charakterze grozi odpowiedzialność prawna.

Artykuł 61

Nikt nie może być ponownie pociągnięty do odpowiedzialności prawnej tego samego rodzaju za ten sam czyn zabroniony prawem.

Odpowiedzialność prawna ma charakter indywidualny.

Artykuł 62

Osobę uznaje się za niewinną popełnienia przestępstwa i nie może być ona poddana odpowiedzialności karnej dopóty, dopóki

jej wina nie zostanie udowodniona w postępowaniu przewidzianym prawem i orzeczona wyrokiem sądu.

Nikt nie jest zobowiązany dowodzić swojej niewinności wobec zarzutu popełnienia przestępstwa.

Oskarżenie nie może opierać się na dowodach uzyskanych w sposób niezgodny z prawem ani na domniemaniach. Wszelkie wątpliwości dotyczące winy należy rozstrzygać na korzyść oskarżonego.

[Wykładnia legalna art. 62 ust. 3, zgodnie z którym oskarżenie nie może opierać się na dowodach uzyskanych w sposób niezgodny z prawem – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 12-rp/2011 z 20.10.2011]

W przypadku uchylenia wyroku sądowego państwo jest zobowiązane do naprawienia szkody materialnej i moralnej wyrządzonej niesłusznym wyrokiem skazującym.

Artykuł 63

Nikt nie ponosi odpowiedzialności za odmowę składania zeznań albo wyjaśnień dotyczących jego samego, członków rodziny lub bliskich krewnych, których krąg określają przepisy prawa.

Podejrzany, oskarżony lub pozwany ma prawo do obrony.

Skazany korzysta z pełni praw człowieka i obywatela, z uwzględnieniem ograniczeń wynikających z ustawy i wyroku sądu.

Artykuł 64

Konstytucyjne prawa i wolności człowieka i obywatela nie mogą być ograniczone, z wyjątkiem przypadków przewidzianych w Konstytucji Ukrainy.

W warunkach stanu wojennego lub stanu wyjątkowego mogą być wprowadzone dalsze ograniczenia praw i wolności wraz z określeniem czasu ich obowiązywania. Nie można ograniczać praw i wolności przewidzianych w artykułach 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62 i 63 niniejszej Konstytucji.

[Wykładnia legalna art. 64 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 9-zp z 25.12.1997]

Artykuł 65

Obrona Ojczyzny, niepodległości i integralności terytorialnej Ukrainy oraz poszanowanie jej symboli państwowych są obowiązkiem obywateli Ukrainy.

Obywatele odbywają służbę wojskową zgodnie z ustawą.

Artykuł 66

Każdy jest obowiązany nie szkodzić środowisku naturalnemu, dziedzictwu kulturowemu oraz naprawić wyrządzone przez siebie szkody.

Artykuł 67

Każdy jest zobowiązany uiszczać podatki i opłaty w trybie i wysokości, które określa ustawa.

Każdy obywatel corocznie składa do urzędu skarbowego, właściwego dla miejsca zamieszkania, deklarację o swoim stanie majątkowym i dochodach za miniony rok, w trybie określonym ustawą.

Artykuł 68

Każdy jest zobowiązany bezwzględnie przestrzegać Konstytucji i ustaw Ukrainy, nie naruszać praw i wolności, honoru oraz godności innych osób.

Nieznajomość prawa nie zwalnia od odpowiedzialności prawnej.

WYBORY.
REFERENDUM

Rozdział III

WYBORY.

REFERENDUM

Artykuł 69

Wola Narodu jest wyrażana w wyborach, referendum i innych formach demokracji bezpośredniej.

[Wykładnia legalna art. 69 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 6-rp/2008 z 16.04.2008]

Artykuł 70

Prawo głosowania w wyborach i referendach przysługuje obywatelom Ukrainy, którzy w dniu ich przeprowadzania mają ukończone 18 lat.

Prawo głosowania nie przysługuje obywatelom ubezwłasnowolnionym prawomocnym wyrokiem sądu.

Artykuł 71

Wybory do organów władzy państwowej i do organów samorządu lokalnego są wolne i odbywają się na podstawie powszechnego, równego i bezpośredniego prawa wyborczego, w głosowaniu tajnym.

Wyborcom gwarantuje się swobodę wyrażania swojej woli.

Artykuł 72

Przeprowadzenie referendum ogólnoukraińskiego zarządza Rada Najwyższa Ukrainy albo Prezydent Ukrainy zgodnie z kompetencjami określonymi niniejszą Konstytucją.

Referendum ogólnoukraińskie ogłasza się z inicjatywy obywateli na wniosek nie mniej niż trzech milionów obywateli Ukrainy uprawnionych do głosowania, pod warunkiem zebrania podpisów pod wnioskiem o przeprowadzenie referendum w co najmniej dwóch trzecich obwodów, i uzyskania w każdym z nich co najmniej stu tysięcy podpisów.

[Wykładnia legalna art. 72 ust. 2 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 6-rp/2008 z 16.04.2008]

Artykuł 73

O zmianach terytorium Ukrainy rozstrzyga się wyłącznie w referendum ogólnoukraińskim.

Artykuł 74

Nie dopuszcza się przeprowadzenia referendum w sprawie projektów ustaw dotyczących podatków, budżetu i amnestii.

RADA NAJWYŻSZA
UKRAINY

Rozdział IV RADA NAJWYŻSZA UKRAINY

Artykuł 75

Jedynym organem władzy ustawodawczej w Ukrainie jest parlament – Rada Najwyższa Ukrainy.

[Wykładnia legalna art. 75 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 17-rp/2002 z 17.10.2002]

Artykuł 76

Konstytucyjny skład Rady Najwyższej Ukrainy liczy 450 deputowanych ludowych Ukrainy, wybieranych na podstawie powszechnego, równego i bezpośredniego prawa wyborczego w głosowaniu tajnym na okres pięciu lat.

Deputowanym ludowym Ukrainy może zostać obywatel Ukrainy, który w dniu wyborów ma ukończone 21 lat, jest uprawniony do głosowania i przez ostatnie pięć lat nieprzerwanie zamieszkiwał w Ukrainie.

Do Rady Najwyższej Ukrainy nie może być wybrany obywatel, który został skazany za umyślne popełnienie przestępstwa, chyba że skazanie to zostało uchylone i zatarte w trybie określonym w ustawie.

Uprawnienia i obowiązki deputowanych ludowych Ukrainy określają Konstytucja i ustawy Ukrainy.

Kadencja Rady Najwyższej Ukrainy trwa pięć lat.

[Art. 76 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 77

Wybory do Rady Najwyższej Ukrainy odbywają się w ostatnią niedzielę października w piątym roku kadencji Rady Najwyższej Ukrainy.

[Art. 77 ust. 1 w brzmieniu Ustaw Nr 2952-VI z 01.02.2011, Nr 742-VII z 21.02.2014]

Wybory pozaterminowe do Rady Najwyższej Ukrainy zarządza Prezydent Ukrainy i są one przeprowadzane w ciągu 60 dni

od dnia opublikowania decyzji o przedterminowym rozwiązaniu Rady Najwyższej Ukrainy

Procedurę wyboru deputowanych ludowych Ukrainy określa ustawa.

Artykuł 78

Deputowani ludowi Ukrainy wykonują swoje uprawnienia i obowiązki na zasadzie stałego wykonywania mandatu.

Deputowani ludowi Ukrainy nie mogą sprawować żadnego innego mandatu przedstawicielskiego, pełnić innych funkcji państwowych, zajmować innych stanowisk za wynagrodzeniem, podejmować innej odpłatnej działalności albo działalności gospodarczej (z wyjątkiem pracy dydaktycznej, naukowej lub twórczej), zasiadać w zarządzie bądź w radzie nadzorczej przedsiębiorstwa albo organizacji, której celem jest osiągnięcie zysku.

Wymogi dotyczące niepołączalności mandatu deputowanego z innymi rodzajami działalności określa ustawa.

W razie zaistnienia okoliczności świadczących o naruszeniu wymogu niepołączalności mandatu deputowanego z innymi rodzajami działalności, deputowany ludowy Ukrainy jest obowiązany w terminie 20 dni od dnia zaistnienia tych okoliczności zaprzestać takiej działalności bądź osobiście złożyć oświadczenie o zrzeczeniu się mandatu deputowanego ludowego Ukrainy.

[Art. 78 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 79

Deputowani ludowi Ukrainy przed objęciem mandatu składają przed Radą Najwyższą Ukrainy przysięgę następującej treści:

„Przysięgam być wiernym Ukrainie. Zobowiązuję się wszystkimi swoimi działaniami bronić suwerenności i niepodległości Ukrainy, troszczyć się o dobro Ojczyzny i pomyślność Narodu ukraińskiego.

Przysięgam przestrzegać Konstytucji Ukrainy i ustaw Ukrainy oraz wykonywać swoje obowiązki w interesie wszystkich rodaków”.

Przysięgę odczytuje najstarszy wiekiem deputowany ludowy Ukrainy przed otwarciem pierwszej sesji nowo wybranej Rady Najwyższej Ukrainy, a następnie deputowani potwierdzają złożenie przysięgi, składając podpisy pod jej tekstem.

Odmowa złożenia przysięgi powoduje wygaśnięcie mandatu deputowanego.

Deputowani ludowi obejmują mandat z chwilą złożenia przysięgi.

[Wykładnia legalna art. 79 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 1-zp z 13.05.1997]

Artykuł 80

Deputowani ludowi Ukrainy nie ponoszą odpowiedzialności prawnej za wyniki głosowania ani wypowiedzi w parlamencie i jego organach, z wyjątkiem odpowiedzialności za obrazę lub zniesławienie.

[Art. 80 w brzmieniu Ustawy Nr 27-IX z 03.09.2019]

Artykuł 81

Uprawnienia i obowiązki deputowanego ludowego Ukrainy ulegają wygaśnięciu wraz z zakończeniem kadencji Rady Najwyższej Ukrainy.

Uprawnienia i obowiązki deputowanego ludowego Ukrainy wygasają przed terminem w razie:

- 1) zrzeczenia się mandatu;
- 2) uprawomocnienia się wyroku skazującego deputowanego;
- 3) uznania go przez sąd za ubezwłasnowolnionego albo zaginionego;
- 4) utraty obywatelstwa albo opuszczenia terytorium Ukrainy w celu zamieszkania na stałe za granicą;
- 5) nieusunięcia, w ciągu 20 dni od wystąpienia, przesłanek naruszenia wymogu niepołączalności mandatu deputowanego z innymi rodzajami działalności;

6) nieprzystąpienia deputowanego wybranego z listy partii politycznej (bloku wyborczego partii politycznych) do frakcji parlamentarnej tejże partii politycznej (tegoż bloku wyborczego partii politycznych) bądź ustania członkostwa deputowanego ludowego Ukrainy w tej frakcji;

7) jego śmierci.

Uprawnienia i obowiązki deputowanego ludowego Ukrainy ulegają przedterminowemu wygaśnięciu również w przypadku przedterminowego zakończenia kadencji Rady Najwyższej Ukrainy, zgodnie z Konstytucją Ukrainy – w dniu otwarcia pierwszej sesji Rady Najwyższej Ukrainy w nowym składzie.

W sprawie przedterminowego wygaśnięcia mandatu deputowanego ludowego Ukrainy w przypadkach przewidzianych w ust. 2 pkt 1, 4 niniejszego artykułu postanawia Rada Najwyższa Ukrainy, a przypadku przewidzianym w ust. 2 pkt 5 niniejszego artykułu – sąd.

W razie uprawomocnienia się wyroku skazującego deputowanego ludowego Ukrainy, uznania go za ubezwłasnowolnionego albo zaginionego, jego mandat wygasa z dniem uprawomocnienia się wyroku sądu, a w razie śmierci deputowanego ludowego Ukrainy – z dniem śmierci poświadczonej aktem zgonu.

W razie nieprzystąpienia deputowanego ludowego Ukrainy wybranego z listy partii politycznej (bloku wyborczego partii politycznych) do frakcji parlamentarnej tejże partii politycznej (tegoż bloku wyborczego partii politycznych) bądź ustania członkostwa deputowanego ludowego Ukrainy w tej frakcji jego mandat z mocy prawa ulega przedterminowemu wygaśnięciu, o czym postanawia organ kierowniczy właściwej partii politycznej (bloku wyborczego partii politycznych), z dniem podjęcia takiego postanowienia.

[Art. 81 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 82

Rada Najwyższa Ukrainy obraduje w trybie sesyjnym.

Rada Najwyższa Ukrainy jest prawomocnie ukonstytuowana, jeśli wybrano do niej nie mniej niż dwie trzecie jej konstytucyjnego składu.

Rada Najwyższa Ukrainy zbiera się na pierwszą sesję nie później niż trzydziestego dnia po oficjalnym ogłoszeniu wyników wyborów.

Pierwsze posiedzenie nowo wybranej Rady Najwyższej Ukrainy otwiera najstarszy wiekiem deputowany ludowy Ukrainy.

[Art. 82 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 83

Sesje zwyczajne Rady Najwyższej Ukrainy rozpoczynają się w pierwszy wtorek lutego i w pierwszy wtorek września każdego roku.

Sesje nadzwyczajne Rady Najwyższej Ukrainy wraz z określonym porządkiem dziennym zwołuje Przewodniczący Rady Najwyższej Ukrainy na wniosek Prezydenta Ukrainy albo co najmniej jednej trzeciej konstytucyjnego składu deputowanych ludowych Rady Najwyższej Ukrainy.

W razie ogłoszenia dekretu Prezydenta Ukrainy o wprowadzeniu stanu wojennego lub stanu wyjątkowego w Ukrainie albo na określonych jej obszarach, Rada Najwyższa Ukrainy zbiera się bez zwoływania w ciągu dwóch dni.

W razie upływu kadencji Rady Najwyższej Ukrainy w czasie trwania stanu wojennego lub stanu wyjątkowego kadencja ta ulega przedłużeniu do dnia pierwszego posiedzenia pierwszej sesji Rady Najwyższej Ukrainy wybranej po zniesieniu stanu wojennego lub stanu wyjątkowego.

Porządek prac i tryb działania Rady Najwyższej Ukrainy określają Konstytucja Ukrainy oraz Regulamin Rady Najwyższej Ukrainy.

W Radzie Najwyższej Ukrainy, na podstawie wyników wyborów oraz uzgodnionych stanowisk politycznych, tworzy się koalicję frakcji parlamentarnych, w której skład wchodzi większość

deputowanych ludowych Ukrainy konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy.

Koalicję frakcji parlamentarnych w Radzie Najwyższej Ukrainy tworzy się w ciągu miesiąca od dnia otwarcia pierwszego posiedzenia Rady Najwyższej Ukrainy, które zostaje zwołane po odbywających się terminowo albo pozaterminowych wyborach do Rady Najwyższej Ukrainy, bądź w ciągu miesiąca od dnia ustania⁶ koalicji frakcji parlamentarnych w Radzie Najwyższej Ukrainy.

Koalicja frakcji parlamentarnych w Radzie Najwyższej Ukrainy, zgodnie z postanowieniami niniejszej Konstytucji, przedkłada Prezydentowi Ukrainy kandydatury na stanowisko Premiera Ukrainy, a także, zgodnie z niniejszą Konstytucją, przedkłada kandydatury do składu Gabinetu Ministrów Ukrainy.

Zasady tworzenia, działania i ustania koalicji frakcji parlamentarnych w Radzie Najwyższej Ukrainy określają Konstytucja Ukrainy oraz Regulamin Rady Najwyższej Ukrainy.

Frakcji parlamentarnej w Radzie Najwyższej Ukrainy, do której należy większość deputowanych ludowych Ukrainy konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy, przysługują takie same uprawnienia jak koalicji frakcji parlamentarnych w Radzie Najwyższej Ukrainy, przewidziane niniejszą Konstytucją.

[Art. 83 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 84

Posiedzenia Rady Najwyższej Ukrainy są jawne. Utajnienie obrad może nastąpić na podstawie uchwały podjętej większością głosów konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy.

Rada Najwyższa Ukrainy podejmuje uchwały wyłącznie na posiedzeniach plenarnych w drodze głosowania.

[Wykładnia legalna art. 84 ust. 2 – zob. orzeczenia Sądu Konstytucyjnego Nr 11-rp/98 z 07.07.1998, Nr16-rp/2003 z 14.10.2003]

Na posiedzeniach Rady Najwyższej Ukrainy deputowany ludowy Ukrainy głosuje osobiście.

⁶ W орг. припинення.

[Wykładnia legalna art. 84 ust. 3 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 11-rp/98 z 07.07.1998]

[Wykładnia legalna art. 84 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 17-rp/2002 z 17.10.2002]

Artykuł 85

Do kompetencji Rady Najwyższej Ukrainy należy:

1) wprowadzanie zmian do Konstytucji Ukrainy w zakresie i trybie przewidzianym w Rozdziale XIII niniejszej Konstytucji;

2) zarządzanie referendum ogólnoukraińskiego w sprawach określonych w art. 73 niniejszej Konstytucji;

3) uchwalanie ustaw;

4) uchwalanie budżetu państwowego Ukrainy i wprowadzanie do niego zmian; kontrola wykonania budżetu państwowego Ukrainy, podejmowanie uchwały w sprawie sprawozdania z jego wykonania;

5) określanie zasad polityki wewnętrznej i zagranicznej, urzeczywistnianie strategicznego kierunku działań państwa mających na celu osiągnięcie pełnoprawnego członkostwa Ukrainy w Unii Europejskiej i Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego;

[Art. 85 ust. 1 pkt 5 w brzmieniu Ustawy Nr 2680-VIII z 07.02.2019]

6) przyjmowanie ogólnokrajowych programów rozwoju gospodarczego, naukowo-technicznego, społecznego, narodowo-kulturalnego i ochrony środowiska;

7) zarządzanie wyborów Prezydenta Ukrainy w terminach przewidzianych niniejszą Konstytucją;

8) wysłuchanie corocznych i nadzwyczajnych orędzi Prezydenta Ukrainy o wewnętrznej i zewnętrznej sytuacji Ukrainy;

9) ogłaszanie na wniosek Prezydenta Ukrainy stanu wojny i zawarcia pokoju, aprobata dla decyzji Prezydenta Ukrainy o użyciu Sił Zbrojnych Ukrainy i innych formacji wojskowych w razie napaści zbrojnej na Ukrainę;

10) pozbawienie Prezydenta Ukrainy urzędu zgodnie ze szczególną procedurą (impeachment), przewidzianą art. 111 niniejszej Konstytucji;

11) rozpatrywanie i podejmowanie uchwał w sprawie przyjęcia programu prac Gabinetu Ministrów Ukrainy;

12) powoływanie Premiera Ukrainy, Ministra Obrony Ukrainy, Ministra Spraw Zagranicznych Ukrainy na wniosek Prezydenta Ukrainy; powoływanie innych członków Gabinetu Ministrów Ukrainy, Przewodniczącego Komitetu Antymonopolowego Ukrainy, Przewodniczącego Państwowego Komitetu Telewizji i Radiofonii Ukrainy, Przewodniczącego Funduszu Mienia Państwowego Ukrainy na wniosek Premiera Ukrainy; odwoływanie powyższych osób z zajmowanych stanowisk oraz podejmowanie uchwał w sprawie dymisji Premiera Ukrainy i członków Gabinetu Ministrów Ukrainy;

12¹) powoływanie i odwoływanie Szefa Służby Bezpieczeństwa Ukrainy na wniosek Prezydenta Ukrainy;

13) sprawowanie kontroli nad pracami Gabinetu Ministrów Ukrainy zgodnie z niniejszą Konstytucją oraz ustawami;

14) zatwierdzanie decyzji o udzieleniu przez Ukrainę pożyczek i pomocy gospodarczej innym państwom i organizacjom międzynarodowym, a także o akceptacji przez Ukrainę pożyczek od innych państw, banków i międzynarodowych organizacji finansowych, nieprzewidzianych w budżecie państwa Ukrainy, oraz sprawowanie kontroli nad ich wykorzystaniem;

15) uchwalanie Regulaminu Rady Najwyższej Ukrainy;

16) powoływanie i odwoływanie Przewodniczącego Izby Obliczkowej i innych jej członków;

17) powoływanie i odwoływanie Pełnomocnika Rady Najwyższej Ukrainy ds. Praw Człowieka, wysłuchanie jego corocznych sprawozdań o stanie przestrzegania i ochrony praw i wolności człowieka w Ukrainie;

18) powoływanie i odwoływanie Prezesa Narodowego Banku Ukrainy na wniosek Prezydenta Ukrainy;

19) powoływanie i odwoływanie połowy składu Rady Narodowego Banku Ukrainy;

20) powoływanie i odwoływanie połowy składu Państwowej Rady Ukrainy ds. Telewizji i Radiofonii;

21) powoływanie i odwoływanie członków Centralnej Komisji Wyborczej na wniosek Prezydenta Ukrainy;

22) określanie ogólnej struktury, stanu liczebnego i zadań Służby Bezpieczeństwa Ukrainy, Sił Zbrojnych Ukrainy oraz innych formacji wojskowych utworzonych zgodnie z ustawami Ukrainy, a także Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Ukrainy;

23) zatwierdzanie decyzji o udzieleniu pomocy wojskowej innym państwom, o skierowaniu kontyngentu Sił Zbrojnych Ukrainy do innego państwa lub o wyrażeniu zgody na obecność jednostek sił zbrojnych innych państw na terytorium Ukrainy;

24) ustanowienie symboli państwowych Ukrainy;

25) wyrażanie zgody na powołanie na stanowisko oraz odwołanie ze stanowiska Prokuratora Generalnego przez Prezydenta Ukrainy; wyrażenie wotum nieufności wobec Prokuratora Generalnego, czego następstwem jest odwołanie go ze stanowiska;

[Art. 85 ust. 1 pkt 25 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

26) mianowanie na stanowiska sędziów jednej trzeciej składu Sądu Konstytucyjnego Ukrainy;

[Art. 85 ust. 1 pkt 26 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

27) *[Art. 85 ust. 1 pkt 27 uchylony Ustawą Nr 1401-VIII z 02.06.2016]*

28) przedterminowe rozwiązanie Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krym w przypadku wydania przez Sąd Konstytucyjny Ukrainy opinii o naruszeniu przez nią Konstytucji Ukrainy lub ustaw Ukrainy; zarządzanie pozaterminowych wyborów do Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krym;

29) tworzenie i znoszenie rejonów⁷, ustanawianie i zmiana granic rejonów i miast, nadawanie osiedlom statusu miast, nadawanie nazw i zmiana nazw osiedli i rejonów;

30) zarządzanie terminowych i pozaterminowych wyborów do organów samorządu lokalnego;

31) zatwierdzanie w ciągu dwóch dni od wydania przez Prezydenta Ukrainy dekretów o wprowadzeniu stanu wojennego lub stanu wyjątkowego w Ukrainie bądź na określonych jej obszarach, o powszechnej albo częściowej mobilizacji, o ogłoszeniu określonych obszarów strefami nadzwyczajnej sytuacji ekologicznej;

32) wyrażenie w formie ustawy zgody na wiążący charakter umów międzynarodowych zawartych przez Ukrainę oraz ich wypowiedzenie;

33) sprawowanie kontroli parlamentarnej w zakresie określonym w niniejszej Konstytucji oraz w ustawach;

34) podejmowanie uchwały o zwróceniu się z zapytaniem do Prezydenta Ukrainy na wniosek deputowanego ludowego Ukrainy, grupy deputowanych ludowych Ukrainy lub Komitetu Rady Najwyższej Ukrainy, po uprzednim uzyskaniu poparcia co najmniej jednej trzeciej konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy;

35) powoływanie i odwoływanie szefa administracji Rady Najwyższej Ukrainy; zatwierdzanie planu wydatków Rady Najwyższej Ukrainy oraz struktury jej administracji i organów;

36) zatwierdzanie wykazu obiektów będących własnością państwową, które nie podlegają prywatyzacji; określanie prawnych zasad wywłaszczania obiektów będących własnością prywatną;

37) zatwierdzanie w formie ustawy Konstytucji Autonomicznej Republiki Krym oraz wprowadzanych do niej zmian.

Rada Najwyższa Ukrainy wykonuje również inne uprawnienia i obowiązki, które zgodnie z Konstytucją Ukrainy należą do zakresu jej kompetencji.

[Art. 85 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

⁷ W oryg. *районів*.

Artykuł 86

Deputowany ludowy Ukrainy, podczas sesji Rady Najwyższej Ukrainy, ma prawo zwrócić się z zapytaniem do organów Rady Najwyższej Ukrainy, Gabinetu Ministrów Ukrainy, kierujących innymi organami władzy państwowej i organów samorządu lokalnego, a także kierujących przedsiębiorstwami, instytucjami i organizacjami, mającymi siedzibę na terytorium Ukrainy, niezależnie od ich podporządkowania i formy własności.

[Wykładnia legalna art. 86 ust. 1 – zob. orzeczenia Sądu Konstytucyjnego Nr 4-rp/99 z 19.05.1999, Nr 4-rp/2000 z 11.04.2000, Nr 4-rp/2002 z 20.03.2002, Nr 5-rp/2003 z 05.03.2003, Nr 16-rp/2003 z 14.10.2003]

Kierujący organami władzy państwowej i organami samorządu lokalnego, przedsiębiorstwami, instytucjami i organizacjami są zobowiązani do powiadomienia deputowanego ludowego Ukrainy o rezultatach rozpatrzenia jego zapytania.

Artykuł 87

Rada Najwyższa Ukrainy na wniosek Prezydenta Ukrainy albo co najmniej jednej trzeciej deputowanych ludowych Ukrainy konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy może rozpatrzyć kwestię odpowiedzialności Gabinetu Ministrów Ukrainy oraz podjąć uchwałę o wyrażeniu wotum nieufności wobec Gabinetu Ministrów Ukrainy większością głosów konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy.

Rada Najwyższa Ukrainy nie może rozpatrywać kwestii odpowiedzialności Gabinetu Ministrów Ukrainy więcej niż jeden raz podczas tej samej sesji zwyczajnej, a także w ciągu roku od przyjęcia programu prac Gabinetu Ministrów Ukrainy oraz podczas ostatniej sesji Rady Najwyższej Ukrainy.

[Art. 87 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 88

Rada Najwyższa Ukrainy wybiera spośród swoich członków Przewodniczącą Rady Najwyższej Ukrainy⁸, Pierwszego

⁸ W tłumaczeniu dosłownym: „Głowa Rady Najwyższej Ukrainy”.

Zastępcę i Zastępcę Przewodniczącego Rady Najwyższej Ukrainy oraz odwołuje ich ze stanowisk.

[Art. 88 ust. 1 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

Przewodniczący Rady Najwyższej Ukrainy:

- 1) przewodniczy posiedzeniom Rady Najwyższej Ukrainy;
- 2) organizuje prace Rady Najwyższej Ukrainy oraz koordynuje działanie jej organów;

[Art. 88 ust. 2 pkt 2 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

- 3) podpisuje akty uchwalone przez Radę Najwyższą Ukrainy;
- 4) reprezentuje Radę Najwyższą Ukrainy w kontaktach z innymi organami władzy państwowej Ukrainy oraz organami władzy innych państw;
- 5) organizuje pracę administracji Rady Najwyższej Ukrainy.

Przewodniczący Rady Najwyższej Ukrainy wykonuje swoje kompetencje przewidziane w niniejszej Konstytucji, w trybie określonym w Regulaminie Rady Najwyższej Ukrainy.

[Art. 88 ust. 3 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 89

Rada Najwyższa Ukrainy, kierując się potrzebą realizacji prac ustawodawczych, przygotowania i wstępnego rozpatrzenia zagadnień należących do jej kompetencji oraz wykonywania funkcji kontrolnych w zgodzie z postanowieniami Konstytucji Ukrainy, spośród deputowanych ludowych Ukrainy powołuje komitety Rady Najwyższej Ukrainy oraz dokonuje wyboru przewodniczących, pierwszych zastępców, zastępców przewodniczących oraz sekretarzy tych komitetów.

Rada Najwyższa Ukrainy, w granicach swoich kompetencji, może tworzyć doraźne⁹ komisje specjalne w celu przygotowania i wstępnego rozpatrzenia spraw.

Rada Najwyższa Ukrainy może powołać doraźne komisje śledcze w celu przeprowadzenia śledztw w sprawach leżących

⁹ W орг. тимчасові.

w interesie społecznym, jeżeli w głosowaniu za ich utworzeniem opowiedziała się co najmniej jedna trzecia konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy.

Ustalenia i zalecenia doraźnych komisji śledczych nie mają charakteru wiążącego dla śledztwa i sądu.

Organizację i tryb działania komitetów Rady Najwyższej Ukrainy, jej doraźnych komisji specjalnych i doraźnych komisji śledczych określa ustawa.

[Art. 89 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 90

Kadencja Rady Najwyższej Ukrainy upływa z dniem pierwszego posiedzenia Rady Najwyższej Ukrainy nowej kadencji.

Prezydent Ukrainy może przedterminowo rozwiązać¹⁰ Radę Najwyższą Ukrainy, jeżeli:

1) w ciągu jednego miesiąca w Radzie Najwyższej Ukrainy nie zostanie utworzona koalicja frakcji parlamentarnych zgodnie z art. 83 niniejszej Konstytucji;

2) w ciągu 60 dni od dymisji poprzedniego Gabinetu Ministrów Ukrainy nie sformowano składu osobowego Gabinetu Ministrów Ukrainy;

3) w ciągu 30 dni od określonego w Konstytucji terminu rozpoczęcia sesji zwyczajnej¹¹ nie rozpoczną się posiedzenia plenarne.

Decyzję o przedterminowym rozwiązaniu Rady Najwyższej Ukrainy podejmuje Prezydent Ukrainy po zasięgnięciu opinii

¹⁰ W literaturze prezentowane jest też stanowisko odmienne. Zdaniem Krzysztofa Eckhardta, termin „достроково припинити” oznacza nie rozwiązanie, lecz przerwanie, wstrzymanie. W jego opinii artykuł ten winien brzmieć „Prezydent Ukrainy ma prawo przedterminowo przerwać (wstrzymać) pełnomocnictwa Rady Najwyższej Ukrainy”. Zwróćmy jednak uwagę, że następstwem „wstrzymania” byłoby wznowienie obrad Rady w tym składzie, o czym nie stanowi *ratio legis* niniejszego artykułu, zob. K. Eckhardt, *Przedterminowe zakończenie kadencji jako instrument poszukiwania efektywnej większości parlamentarnej. Uwagi w świetle przepisów Konstytucji Ukrainy*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2017, nr 5 (39), s. 147–149.

¹¹ W oryg. *чергова сесія* – to jedna z dwóch planowych sesji parlamentu w roku (wiosenna i jesienna).

Przewodniczącego Rady Najwyższej Ukrainy, jego zastępców oraz szefów frakcji parlamentarnych w Radzie Najwyższej Ukrainy.

Rada Najwyższa Ukrainy wybrana w wyborach pozatermi-
nowych, przeprowadzonych po rozwiązaniu przez Prezydenta
Ukrainy Rady Najwyższej Ukrainy, nie może zostać rozwiązana
w ciągu roku od dnia tych wyborów.

Rada Najwyższa Ukrainy nie może zostać rozwiązana przez
Prezydenta Ukrainy w okresie ostatnich sześciu miesięcy upły-
wającej kadencji Rady Najwyższej Ukrainy lub kadencji Prezy-
denta Ukrainy.

[Art. 90 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 91

Rada Najwyższa Ukrainy uchwała ustawy, podejmuje uchwa-
ły i przyjmuje inne akty większością głosów jej konstytucyjnego
składu, z wyjątkiem przypadków przewidzianych w niniejszej
Konstytucji.

*[Wykładnia legalna art. 91 – zob. orzeczenia Sądu Konstytucyjnego Nr 17-rp/2002
z 17.10.2002, Nr 16-rp/2003 z 14.10.2003]*

Artykuł 92

Wyłącznie ustawy Ukrainy określają:

- 1) prawa i wolności człowieka i obywatela, gwarancje tych praw
i wolności; podstawowe obowiązki obywatela;
- 2) obywatelstwo, status prawny obywateli, status cudzoziem-
ców i bezpaństwowców;
- 3) prawa rdzennych ludów i mniejszości narodowych;
- 4) zasady używania języków;
- 5) zasady korzystania z zasobów naturalnych, wyłącznej (mor-
skiej) strefy ekonomicznej, szelfu kontynentalnego, eksploatacji
przestrzeni kosmicznej, organizacji i eksploatacji systemu ener-
getycznego, transportu i łączności;
- 6) podstawy ochrony socjalnej, formy i rodzaje świadczeń
emerytalnych; zasady regulujące pracę i zatrudnienie, małżeństwo,

rodzinę, ochronę dzieciństwa, macierzyństwa, ojcostwa; wychowanie, oświatę, kulturę i ochronę zdrowia; bezpieczeństwo ekologiczne;

7) status prawny własności;

8) zasady i gwarancje prawne działalności gospodarczej, reguły konkurencji oraz przepisy antymonopolowe;

9) zasady stosunków zagranicznych, współpracy gospodarczej z zagranicą, polityki celnej;

10) zasady regulacji procesów demograficznych i migracyjnych;

11) zasady tworzenia i działania partii politycznych, innych stowarzyszeń obywatelskich, środków masowego przekazu;

12) organizację i działalność organów władzy wykonawczej, podstawy służby publicznej, organizację statystyki państwowej i systemów informatycznych;

13) ustrój terytorialny Ukrainy;

[Wykładnia legalna art. 92 ust. 1 pkt 13 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 11-rp/2001 z 13.07.2001]

14) ustrój sądów, procedury sądowe, status sędziów; dowody i ekspertyzy sądowe; strukturę organizacyjną i działalność prokuratury, notariatu, organów dochodzeniowych i śledczych oraz instytucji wykonywania kar; tryb wykonywania orzeczeń sądowych; zasady organizacji i działalności adwokatury;

[Art. 92 ust. 1 pkt 14 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

15) zasady funkcjonowania samorządu lokalnego;

16) status stolicy Ukrainy; status szczególnie innych miast;

17) podstawy bezpieczeństwa narodowego, organizacji Sił Zbrojnych Ukrainy i zapewnienia porządku publicznego;

18) status prawny granicy państwowej;

19) reżim prawny stanu wojennego i wyjątkowego, stref nadzwyczajnej sytuacji ekologicznej;

20) organizację i procedurę przeprowadzania wyborów i referendów;

21) organizację i procedurę działania Rady Najwyższej Ukrainy, status deputowanych ludowych Ukrainy;

22) zasady odpowiedzialności cywilnoprawnej; czyny stanowiące przestępstwo, administracyjne albo dyscyplinarne naruszenia prawa oraz odpowiedzialność za nie.

[Wykładnia legalna art. 92 ust. 1 pkt 22 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 7-rp/2001 z 30.05.2001]

Wyłącznie ustawami Ukrainy ustanawia się:

1) budżet państwowy Ukrainy i system budżetowy Ukrainy; system podatkowy, podatki i opłaty; zasady tworzenia i funkcjonowania rynku finansowego, monetarnego, kredytowego i inwestycyjnego; status waluty narodowej, a także status walut obcych na terytorium Ukrainy; procedurę zaciągania i spłaty wewnętrznego i zagranicznego długu państwowego; tryb emisji państwowych papierów wartościowych oraz obrót nimi, ich rodzaje i formy;

2) procedurę wysyłania jednostek Sił Zbrojnych Ukrainy do innych państw; procedurę wyrażenia zgody na obecność i warunki stacjonowania jednostek sił zbrojnych innych państw na terytorium Ukrainy;

3) jednostki wagi, miary i czasu; tryb ustanawiania państwowych standardów normalizacyjnych;

4) zasady używania i ochrony symboli państwowych;

5) odznaczenia państwowe;

6) stopnie wojskowe, rangi dyplomatyczne i inne stopnie specjalne;

7) święta państwowe;

8) tryb tworzenia i funkcjonowania wolnych i innych stref specjalnych o odrębnym od powszechnego reżimie ekonomicznym i migracyjnym.

Amnestię ogłasza się ustawą Ukrainy.

Artykuł 93

Prawo inicjatywy ustawodawczej w Radzie Najwyższej Ukrainy przysługuje Prezydentowi Ukrainy, deputowanym ludowym Ukrainy oraz Gabinetowi Ministrów Ukrainy.

Projekty ustaw uznane przez Prezydenta Ukrainy za pilne Rada Najwyższa Ukrainy rozpatruje poza kolejnością.

[Art. 93 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 94

Przewodniczący Rady Najwyższej Ukrainy podpisuje ustawę i niezwłocznie przekazuje ją Prezydentowi Ukrainy.

Prezydent Ukrainy podpisuje ustawę w ciągu 15 dni od jej otrzymania, kieruje ją do wykonania¹² i oficjalnie ogłasza albo zwraca ustawę Radzie Najwyższej Ukrainy wraz ze swoimi umotywowanymi i sformułowanymi zaleceniami¹³ w celu ponownego rozpatrzenia.

[Wykładnia legalna art. 94 ust. 2 – zob. orzeczenia Sądu Konstytucyjnego Nr 11-rp/98 z 07.07.1998, Nr 6-rp/2008 z 16.04.2008]

Jeżeli Prezydent Ukrainy nie zwróci ustawy do ponownego rozpatrzenia w wyznaczonym terminie, ustawę uznaje się za zaaprobowaną przez Prezydenta Ukrainy i winna ona zostać przez niego podpisana i oficjalnie ogłoszona.

Jeżeli podczas powtórnego rozpatrzenia ustawa zostanie ponownie uchwalona przez Radę Najwyższą Ukrainy głosami co najmniej dwóch trzecich jej konstytucyjnego składu, Prezydent Ukrainy jest obowiązany do jej podpisania i oficjalnego ogłoszenia w ciągu dziesięciu dni. W przypadku niepodpisania przez Prezydenta Ukrainy takiej ustawy jest ona niezwłocznie oficjalnie ogłaszana przez Przewodniczącego Rady Najwyższej Ukrainy i publikowana z jego podpisem.

[Art. 94 ust. 4 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

¹² W oryg. *принимая к исполнению*.

¹³ W oryg. *пропозиціями*.

Ustawa wchodzi w życie po upływie dziesięciu dni od dnia jej oficjalnego ogłoszenia, o ile sama ustawa nie stanowi inaczej, jednak nie wcześniej niż w dniu jej opublikowania.

[Wykładnia legalna art. 94 ust. 5 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 4-zp z 03.10.1997]

Artykuł 95

Budżet Ukrainy jest oparty na zasadach sprawiedliwego i bezstronnego podziału bogactwa społecznego między obywateli a wspólnoty terytorialne.

[Wykładnia legalna art. 95 ust. 1 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 3-rp/2012 z 25.01.2012]

Wszelkie wydatki państwa na potrzeby ogólnospołeczne oraz ich wysokość i cele określa wyłącznie ustawa o budżecie państwowym Ukrainy.

[Wykładnia legalna art. 95 ust. 2 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 3-rp/2012 z 25.01.2012]

Państwo dąży do zrównoważonego budżetu Ukrainy.

[Wykładnia legalna art. 95 ust. 3 – zob. orzeczenia Sądu Konstytucyjnego Nr 26-rp/2008 z 27.11.2008, Nr 3-rp/2012 z 25.01.2012]

Regularne sprawozdania z dochodów i wydatków budżetu państwowego Ukrainy winny być podawane do wiadomości publicznej.

Artykuł 96

Budżet państwowy Ukrainy jest uchwalany corocznie przez Radę Najwyższą Ukrainy na okres od 1 stycznia do 31 grudnia, a w szczególnych okolicznościach – na inny okres.

Gabinet Ministrów Ukrainy, nie później niż 15 września każdego roku, przedkłada Radzie Najwyższej Ukrainy projekt ustawy o budżecie państwowym Ukrainy na kolejny rok. Wraz z projektem ustawy jest przedkładane sprawozdanie z wykonania budżetu państwowego Ukrainy za rok bieżący.

[Wykładnia legalna art. 96 ust. 2 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 3-rp/2012 z 25.01.2012]

Artykuł 97

Gabinet Ministrów Ukrainy, zgodnie z ustawą, przedkłada Radzie Najwyższej Ukrainy sprawozdanie z wykonania budżetu państwowego Ukrainy.

Przedłożone sprawozdanie winno być podane do wiadomości publicznej.

Artykuł 98

Izba Obrachunkowa w imieniu Rady Najwyższej Ukrainy sprawuje kontrolę nad przychodami do budżetu państwowego Ukrainy oraz ich wykorzystaniem.

Organizację, kompetencje i tryb działania Izby Obrachunkowej określa ustawa.

[Art. 98 w brzmieniu Ustaw Nr 586-VII z 19.09.2013, Nr 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 99

Jednostką monetarną Ukrainy jest hrywna.

Zapewnienie stabilności jednostki pieniężnej jest podstawowym zadaniem centralnego banku państwa – Narodowego Banku Ukrainy.

Artykuł 100

Rada Narodowego Banku Ukrainy opracowuje podstawowe zasady polityki pieniężnej i kredytowej oraz sprawuje kontrolę nad jej realizacją.

Status prawny Rady Narodowego Banku Ukrainy określa ustawa.

Artykuł 101

Kontrolę parlamentarną nad przestrzeganiem konstytucyjnych praw i wolności człowieka i obywatela sprawuje Pełnomocnik Rady Najwyższej Ukrainy ds. Praw Człowieka.

PREZYDENT UKRAINY

Rozdział V

PREZYDENT UKRAINY

Artykuł 102

Prezydent Ukrainy jest głową państwa i występuje w jego imieniu.

Prezydent Ukrainy jest gwarantem suwerenności państwa, integralności terytorialnej Ukrainy, przestrzegania Konstytucji Ukrainy oraz praw i wolności człowieka i obywatela.

Prezydent Ukrainy jest gwarantem urzeczywistniania strategicznego kierunku działań państwa mających na celu osiągnięcie pełnoprawnego członkostwa Ukrainy w Unii Europejskiej i Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego.

[Art. 102 ust. 3 dodany Ustawą Nr 2680-VIII z 07.02.2019]

Artykuł 103

Prezydent Ukrainy jest wybierany przez obywateli Ukrainy na podstawie powszechnego, równego i bezpośredniego prawa wyborczego, w głosowaniu tajnym, na okres pięciu lat.

[Wykładnia legalna art. 103 ust. 1 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 5-rp/2014 z 15.05.2014]

Prezydentem Ukrainy może zostać obywatel Ukrainy, który ukończył 35 lat, któremu przysługuje prawo głosu i który zamieszkuje w Ukrainie przez ostatnie dziesięć lat przed dniem wyborów oraz włada językiem państwowym.

Ta sama osoba nie może sprawować urzędu Prezydenta Ukrainy więcej niż przez dwie następujące po sobie kadencje.

[Wykładnia legalna art. 103 ust. 3 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 22-rp/2003 z 25.12.2003]

Prezydent Ukrainy nie może sprawować innego mandatu przedstawicielskiego, zajmować stanowisk w organach władzy państwowej albo w stowarzyszeniach obywatelskich, a także podejmować innej działalności za wynagrodzeniem albo działalności gospodarczej ani też być członkiem zarządu albo rady nadzorczej przedsiębiorstwa, którego celem jest osiągnięcie zysku.

Wybory terminowe Prezydenta Ukrainy przeprowadza się w ostatnią niedzielę marca w piątym roku kadencji Prezydenta Ukrainy. W razie przedterminowego wygaśnięcia kadencji Prezydenta Ukrainy, wybory Prezydenta Ukrainy przeprowadza się w ciągu 90 dni od dnia wygaśnięcia kadencji.

[Art. 103 ust. 5 w brzmieniu Ustaw Nr 2952-VI z 01.02.2011, Nr 742-VII z 21.02.2014]

[Wykładnia legalna art. 103 ust. 5 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 5-rp/2014 z 15.05.2014]

Procedurę przeprowadzania wyborów Prezydenta Ukrainy określa ustawa.

Artykuł 104

Nowo wybrany Prezydent Ukrainy obejmuje urząd nie później niż w ciągu 30 dni od dnia oficjalnego ogłoszenia wyników wyborów, z chwilą złożenia przysięgi przed Narodem na uroczystym posiedzeniu Rady Najwyższej Ukrainy.

Prezydent Ukrainy składa przysięgę na ręce Prezesa Sądu Konstytucyjnego Ukrainy.

Prezydent Ukrainy składa przysięgę następującej treści:

„Ja (imię i nazwisko), wybrany z woli Narodu na Prezydenta Ukrainy, obejmując ten wysoki urząd, uroczystie przysięgam wierność Ukrainie. Zobowiązuję się wszystkimi swoimi czynami bronić suwerenności i niezawisłości Ukrainy, troszczyć się o dobro Ojczyzny i pomyślność Narodu ukraińskiego, stać na straży praw i wolności obywateli, przestrzegać Konstytucji i praw Ukrainy, wypełniać swoje obowiązki w interesie wszystkich rodaków, podnosić prestiż Ukrainy w świecie”.

Prezydent Ukrainy wybrany w wyborach pozaterminowych składa przysięgę w ciągu pięciu dni od oficjalnego ogłoszenia wyników wyborów.

[Wykładnia legalna art. 104 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 17-rp/2002 z 17.10.2002]

Artykuł 105

Prezydent Ukrainy w czasie sprawowania urzędu korzysta z przywileju nietykalności.

[Wykładnia legalna art. 105 ust. 1 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 19-rp/2003 z 10.12.2003]

Osoby winne naruszenia honoru i godności Prezydenta Ukrainy ponoszą odpowiedzialność przewidzianą w ustawie.

Tytuł Prezydenta Ukrainy podlega ochronie prawnej i przysługuje Prezydentowi dożywotnio, chyba że Prezydent Ukrainy zostanie pozbawiony urzędu w trybie impeachmentu.

Artykuł 106

Prezydent Ukrainy:

1) jest gwarantem niepodległości państwa, bezpieczeństwa narodowego i prawnej ciągłości państwa;

2) zwraca się z orędziami do Narodu oraz z dorocznymi i nadzwyczajnymi orędziami do Rady Najwyższej Ukrainy o zewnętrznej i wewnętrznej sytuacji Ukrainy;

3) reprezentuje państwo w stosunkach międzynarodowych, kieruje¹⁴ polityką zagraniczną państwa, prowadzi negocjacje i zawiera umowy międzynarodowe, których Ukraina jest stroną;

4) podejmuje decyzje o uznaniu państw obcych;

5) mianuje i odwołuje zwierzchników przedstawicielstw dyplomatycznych Ukrainy w innych państwach i przy organizacjach międzynarodowych; przyjmuje listy uwierzytelniające i odwołujące przedstawicieli dyplomatycznych innych państw;

6) zarządza referendum ogólnoukraińskie w sprawie zmiany Konstytucji Ukrainy zgodnie z art. 156 niniejszej Konstytucji, ogłasza referendum ogólnoukraińskie z inicjatywy ludowej;

[Wykładnia legalna art. 106 ust. 1 pkt 6 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 23-rp/2008 z 15.10.2008]

¹⁴ W oryg. *здійснює керівництво*.

7) zarządza pozaterminowe wybory do Rady Najwyższej Ukrainy w terminie określonym w niniejszej Konstytucji;

8) dokonuje rozwiązań Rady Najwyższej Ukrainy w przypadkach przewidzianych w niniejszej Konstytucji;

[Art. 106 ust. 1 pkt 8 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

9) przedkłada, kierując się wskazaniem koalicji frakcji parlamentarnych w Radzie Najwyższej Ukrainy, utworzonej zgodnie z art. 83 Konstytucji Ukrainy, wniosek o powołanie przez Radę Najwyższą Ukrainy Premiera Ukrainy nie później niż piętnastego dnia od chwili otrzymania takiego wskazania;

[Art. 106 ust. 1 pkt 9 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

10) przedkłada Radzie Najwyższej Ukrainy wnioski o powołanie Ministra Obrony Ukrainy i Ministra Spraw Zagranicznych Ukrainy;

[Art. 106 ust. 1 pkt 10 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

11) powołuje na stanowisko Prokuratora Generalnego i odwołuje go ze stanowiska, za zgodą Rady Najwyższej Ukrainy;

[Art. 106 ust. 1 pkt 11 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014, Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

12) powołuje na stanowiska członków stanowiących połowę składu Rady Narodowego Banku Ukrainy i odwołuje ich z tych stanowisk;

[Art. 106 ust. 1 pkt 12 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

13) powołuje na stanowiska członków stanowiących połowę składu Narodowej Rady Ukrainy ds. Telewizji i Radiofonii oraz odwołuje ich z tych stanowisk;

[Art. 106 ust. 1 pkt 13 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

14) przedkłada Radzie Najwyższej Ukrainy wniosek o powołanie na stanowisko albo odwołanie ze stanowiska Szefa Służby Bezpieczeństwa Ukrainy;

[Art. 106 ust. 1 pkt 14 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

15) zawiesza wykonywanie aktów wydanych przez Gabinet Ministrów Ukrainy z powodu ich niezgodności z niniejszą

Konstytucją, zwracając się jednocześnie do Sądu Konstytucyjnego Ukrainy o zbadanie ich zgodności z Konstytucją;

[Art. 106 ust. 1 pkt 15 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

16) uchyla akty wydane przez Radę Ministrów Autonomicznej Republiki Krym;

[Art. 106 ust. 1 pkt 16 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

17) jest Najwyższym Zwierzchnikiem Sił Zbrojnych Ukrainy; powołuje na stanowiska Naczelne Dowództwo Sił Zbrojnych Ukrainy oraz innych formacji wojskowych i odwołuje je ze stanowisk; kieruje sprawami bezpieczeństwa narodowego i obrony państwa;

18) przewodniczy Radzie Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy;

19) przedkłada Radzie Najwyższej Ukrainy wniosek o ogłoszenie stanu wojny¹⁵, a w razie zbrojnej napaści na Ukrainę podejmuje decyzję o użyciu Sił Zbrojnych Ukrainy oraz innych formacji wojskowych utworzonych zgodnie z ustawodawstwem Ukrainy;

[Art. 106 ust. 1 pkt 19 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

20) zgodnie z ustawą podejmuje decyzję o powszechnej albo częściowej mobilizacji i wprowadzeniu stanu wojennego w Ukrainie albo na określonych jej obszarach w razie groźby napaści lub zagrożenia niepodległości państwowej Ukrainy;

21) w razie konieczności podejmuje decyzje o wprowadzeniu stanu wyjątkowego w Ukrainie albo na określonych jej obszarach, a także w razie konieczności ogłasza określone obszary Ukrainy strefami nadzwyczajnej sytuacji ekologicznej – decyzje te podlegają następnie zatwierdzeniu przez Radę Najwyższą Ukrainy;

22) powołuje na stanowiska jedną trzecią składu Sądu Konstytucyjnego Ukrainy;

[Art. 106 ust. 1 pkt 22 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014, Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

23) *[Art. 106 ust. 1 pkt 23 uchylony Ustawą Nr 1401-VIII z 02.06.2016]*

¹⁵ W oryg. *стану війни*.

24) nadaje wysokie stopnie wojskowe, wysokie rangi dyplomatyczne oraz inne wysokie stopnie specjalne i rangi służbowe;

25) przyznaje odznaczenia państwowe; ustanawia i nadaje prezydenckie tytuły honorowe;

26) podejmuje decyzje w sprawie nadania i utraty obywatelstwa Ukrainy, udzielenia azylu w Ukrainie;

27) stosuje prawo łaski;

28) w ramach środków przewidzianych w budżecie państwowym Ukrainy tworzy organy konsultacyjne, doradcze oraz inne organy pomocnicze i służby w celu realizacji swoich zadań;

29) podpisuje ustawy uchwalone przez Radę Najwyższą Ukrainy;

30) ma prawo weta wobec ustaw uchwalonych przez Radę Najwyższą Ukrainy (z wyjątkiem ustaw dotyczących wprowadzenia zmian do Konstytucji Ukrainy), a następnie zwrócenia ich do ponownego rozpatrzenia przez Radę Najwyższą Ukrainy;

[Art. 106 ust. 1 pkt 30 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

31) wykonuje inne kompetencje, określone w Konstytucji Ukrainy.

Prezydent Ukrainy nie może przekazywać swoich kompetencji innym osobom ani organom.

Prezydent Ukrainy, działając na podstawie i w celu wykonania Konstytucji oraz ustaw Ukrainy, wydaje dekrety i rozporządzenia, które podlegają wykonaniu na terytorium Ukrainy.

Akty Prezydenta Ukrainy, wydane w granicach kompetencji przewidzianych w punktach 5, 18, 21 niniejszego artykułu, wymagają kontrasygnaty Premiera Ukrainy i ministra odpowiedzialnego za ich wykonanie.

[Art. 106 ust. 4 w brzmieniu Ustaw Nr 742-VII z 21.02.2014, Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 107

Rada Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy jest organem koordynującym sprawy bezpieczeństwa narodowego i obrony przy Prezydencie Ukrainy.

Rada Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy koordynuje i kontroluje działania organów władzy wykonawczej w obszarze bezpieczeństwa narodowego i obrony.

Radzie Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy przewodniczy Prezydent Ukrainy.

Skład osobowy Rady Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy ustala Prezydent Ukrainy.

W skład Rady Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy wchodzi z urzędu: Premier Ukrainy, Minister Obrony Ukrainy, Szef Służby Bezpieczeństwa Ukrainy, Minister Spraw Wewnętrznych Ukrainy oraz Minister Spraw Zagranicznych Ukrainy.

W posiedzeniach Rady Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy może uczestniczyć Przewodniczący Rady Najwyższej Ukrainy.

Uchwały Rady Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy są wprowadzane w życie dekretemi Prezydenta Ukrainy.

Kompetencje i zadania Rady Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy określa ustawa.

Artykuł 108

Prezydent Ukrainy wykonuje swoje uprawnienia i obowiązki do czasu objęcia urzędu przez nowo wybranego Prezydenta Ukrainy.

Uprawnienia i obowiązki Prezydenta Ukrainy wygasają przedterminowo w razie:

- 1) zrzeczenia się urzędu;
- 2) niezdolności do wykonywania uprawnień i obowiązków ze względu na stan zdrowia;

[Art. 108 ust. 2 pkt 2 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

- 3) usunięcia z urzędu w trybie impeachmentu;
- 4) śmierci.

Artykuł 109

Zrzeczenie się urzędu przez Prezydenta Ukrainy nabiera mocy z chwilą złożenia przez niego osobiście oświadczenia o zrzeczeniu się urzędu na posiedzeniu Rady Najwyższej Ukrainy.

Artykuł 110

Niezdolność do wykonywania przez Prezydenta Ukrainy swoich uprawnień i obowiązków ze względu na stan zdrowia winna być stwierdzona na posiedzeniu Rady Najwyższej Ukrainy i potwierdzona uchwałą podjętą większością głosów jej konstytucyjnego składu, na podstawie pisemnego przedłożenia Sądu Najwyższego – na wniosek Rady Najwyższej Ukrainy, oraz opinii lekarskiej.

[Art. 110 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 111

Prezydent Ukrainy może być usunięty z urzędu przez Radę Najwyższą Ukrainy w trybie impeachmentu w razie dopuszczenia się zdrady państwa albo innego przestępstwa.

[Wykładnia legalna art. 111 ust. 1 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 19-rp/2003 z 10.12.2003]

Postępowanie w sprawie usunięcia z urzędu Prezydenta Ukrainy w trybie impeachmentu zostaje wszczęte na wniosek większości deputowanych konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy.

W celu przeprowadzenia śledztwa Rada Najwyższa Ukrainy tworzy doraźną specjalną komisję śledczą, w której skład wchodzi zawodowy prokurator i zawodowi śledczy.

Ustalenia i zalecenia doraźnej specjalnej komisji śledczej są przedmiotem rozpatrzenia na posiedzeniu Rady Najwyższej Ukrainy.

W razie zaistnienia odpowiednich przesłanek Rada Najwyższa Ukrainy, głosami co najmniej dwóch trzecich jej konstytucyjnego składu, podejmuje uchwałę o postawieniu Prezydenta Ukrainy w stan oskarżenia.

Uchwała o usunięciu z urzędu Prezydenta Ukrainy w trybie impeachmentu jest podejmowana przez Radę Najwyższą Ukrainy głosami co najmniej trzech czwartych jej konstytucyjnego składu, po wcześniejszym rozpoznaniu sprawy przez Sąd Konstytucyjny Ukrainy i otrzymaniu jego opinii w sprawie spełnienia wymogów procedury śledczej i rozstrzygnięcia sprawy impeachmentu przewidzianych Konstytucją, oraz po otrzymaniu opinii Sądu Najwyższego stwierdzającej, że czyny, o które oskarża się Prezydenta Ukrainy wypełniają znamiona zdrady państwa lub innego przestępstwa.

[Art. 111 ust. 6 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 112

W razie przedterminowego wygaśnięcia kadencji Prezydenta Ukrainy, zgodnie z artykułami 108, 109, 110 i 111 niniejszej Konstytucji, obowiązki Prezydenta Ukrainy do czasu wyboru i objęcia urzędu przez nowego Prezydenta Ukrainy wykonuje Przewodniczący Rady Najwyższej Ukrainy. Przewodniczący Rady Najwyższej Ukrainy w okresie wykonywania obowiązków Prezydenta Ukrainy nie może wykonywać kompetencji przewidzianych w punktach 2, 6–8, 10–13, 22, 24, 25, 27 i 28 artykułu 106 Konstytucji Ukrainy.

[Art. 112 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

GABINET MINISTRÓW
UKRAINY.
INNE ORGANY
WŁADZY WYKONAWCZEJ

Rozdział VI

GABINET MINISTRÓW UKRAINY. INNE ORGANY WŁADZY WYKONAWCZEJ

Artykuł 113

Gabinet Ministrów Ukrainy jest najwyższym organem w systemie organów władzy wykonawczej.

Gabinet Ministrów Ukrainy jest odpowiedzialny przed Prezydentem Ukrainy i Radą Najwyższą Ukrainy oraz podlega kontroli Rady i ponosi przed nią odpowiedzialność w zakresie przewidzianym niniejszą Konstytucją.

Gabinet Ministrów Ukrainy kieruje się w swojej działalności niniejszą Konstytucją i ustawami Ukrainy, jak również dekreтами Prezydenta Ukrainy oraz uchwałami Rady Najwyższej Ukrainy, podejmowanymi zgodnie z Konstytucją i ustawami Ukrainy.

[Art. 113 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 114

W skład Gabinetu Ministrów Ukrainy wchodzi: Premier Ukrainy, Pierwszy Wicepremier, wicepremierzy i ministrowie.

Premier Ukrainy jest powoływany przez Radę Najwyższą Ukrainy na wniosek Prezydenta Ukrainy.

Kandydaturę na stanowisko Premiera Ukrainy przedkłada Prezydent Ukrainy po zgłoszeniu jej przez koalicję frakcji parlamentarnych w Radzie Najwyższej Ukrainy, utworzonej zgodnie z art. 83 Konstytucji Ukrainy, albo frakcji parlamentarnej, w której skład wchodzi większość deputowanych ludowych Ukrainy konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy.

Minister Obrony Ukrainy oraz Minister Spraw Zagranicznych Ukrainy są powoływani na stanowiska przez Radę Najwyższą Ukrainy na wniosek Prezydenta Ukrainy, pozostali członkowie Gabinetu Ministrów Ukrainy są powoływani przez Radę Najwyższą Ukrainy na wniosek Premiera Ukrainy.

Premier Ukrainy kieruje pracą Gabinetu Ministrów Ukrainy, realizując program prac Gabinetu Ministrów Ukrainy przyjęty przez Radę Najwyższą Ukrainy.

[Art. 114 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 115

Gabinet Ministrów Ukrainy składa swoje pełnomocnictwa nowo wybranej Radzie Najwyższej Ukrainy.

Premier Ukrainy oraz poszczególni członkowie Gabinetu Ministrów Ukrainy składają dymisję przed Radą Najwyższą Ukrainy.

Złożenie dymisji przez Premiera Ukrainy, uchwalenie przez Radę Najwyższą Ukrainy wotum nieufności wobec Gabinetu Ministrów Ukrainy skutkuje dymisją całego składu Gabinetu Ministrów Ukrainy. W takim przypadku Rada Najwyższa Ukrainy przystępuje do sformowania nowego składu Gabinetu Ministrów Ukrainy w terminie i trybie określonymi niniejszą Konstytucją.

Gabinet Ministrów Ukrainy, który złożył swoje pełnomocnictwa nowo wybranej Radzie Najwyższej Ukrainy albo którego dymisja została przyjęta przez Radę Najwyższą Ukrainy, kontynuuje wykonywanie swoich pełnomocnictw do czasu rozpoczęcia pracy przez nowo sformowany Gabinet Ministrów Ukrainy.

[Art. 115 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 116

Gabinet Ministrów Ukrainy:

1) zapewnia suwerenność państwa i niezależność gospodarczą Ukrainy, realizację wewnętrzną i zagraniczną polityki państwa, wykonywanie Konstytucji i ustaw Ukrainy oraz aktów Prezydenta Ukrainy;

1¹) zapewnia urzeczywistnienie strategicznego kierunku działań państwa mających na celu osiągnięcie pełnoprawnego członkostwa Ukrainy w Unii Europejskiej i Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego;

[Art. 116 pkt 1¹ dodany Ustawą Nr 2680-VIII z 07.02.2019]

2) podejmuje działania na rzecz zapewnienia praw i wolności człowieka i obywatela;

[Wykładnia legalna art. 116 pkt 2 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 3-rp/2012 z 25.01.2012]

3) zapewnia wykonanie polityki finansowej, cenowej, inwestycyjnej i podatkowej; polityki w zakresie pracy i zatrudnienia, ochrony socjalnej, edukacji, nauki i kultury, ochrony środowiska, bezpieczeństwa ekologicznego i gospodarowania zasobami naturalnymi;

[Wykładnia legalna art. 116 pkt 3 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 3-rp/2012 z 25.01.2012]

4) opracowuje i realizuje ogólnonarodowe programy rozwoju gospodarczego, naukowo-technicznego, społecznego i kulturalnego Ukrainy;

5) zapewnia równe warunki rozwoju wszystkich form własności; zarządza własnością państwową zgodnie z ustawą;

6) przygotowuje projekt ustawy o budżecie państwowym Ukrainy i zapewnia wykonanie budżetu państwowego Ukrainy przyjętego przez Radę Najwyższą Ukrainy, przedkłada Radzie Najwyższej Ukrainy sprawozdanie z jego wykonania;

[Wykładnia legalna art. 116 pkt 6 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 3-rp/2012 z 25.01.2012]

7) podejmuje działania w celu zapewnienia zdolności obronnych i bezpieczeństwa narodowego Ukrainy, porządku publicznego i zwalczania przestępczości;

8) organizuje i zapewnia realizację zagranicznej współpracy gospodarczej Ukrainy oraz realizację polityki celnej;

9) kieruje pracą ministerstw i innych organów władzy wykonawczej, oraz ją koordynuje;

9¹) tworzy, przekształca oraz znosi, zgodnie z ustawą, ministerstwa oraz inne centralne organy władzy wykonawczej, działając w ramach środków przewidzianych na utrzymanie organów władzy wykonawczej;

[Art. 116 uzupełniono o pkt 9¹ zgodnie z Ustawą Nr 742-VII z 21.02.2014]

9²) na wniosek Premiera Ukrainy powołuje i odwołuje kierujących centralnymi organami władzy wykonawczej, którzy nie wchodzi w skład Gabinetu Ministrów Ukrainy;

[Art. 116 uzupełniono o pkt 9² zgodnie z Ustawą Nr 742-VII z 21.02.2014]

10) wykonuje inne uprawnienia i obowiązki określone w niniejszej Konstytucji oraz w ustawach Ukrainy.

[Art. 116 pkt 10 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 117

Gabinet Ministrów Ukrainy, działając w granicach swoich kompetencji, podejmuje uchwały i wydaje rozporządzenia.

Akty Gabinetu Ministrów Ukrainy podpisuje Premier Ukrainy.

Normatywne akty prawne Gabinetu Ministrów Ukrainy, ministerstw oraz innych centralnych organów władzy wykonawczej podlegają rejestracji w trybie określonym w ustawie.

Artykuł 118

Władzę wykonawczą w obwodach i rejonach, w miastach Kijów i Sewastopol sprawują organy lokalnej administracji państwowej.

[Wykładnia legalna art. 118 ust. 1 – zob. orzeczenia Sądu Konstytucyjnego Nr 21-rp/2003 z 25.12.2003, Nr 9-rp/2005 z 13.10.2005]

Szczególne zasady wykonywania władzy wykonawczej w miastach Kijów i Sewastopol określają odrębne ustawy Ukrainy.

[Wykładnia legalna art. 118 ust. 2 – zob. orzeczenia Sądu Konstytucyjnego Nr 21-rp/2003 z 25.12.2003, Nr 9-rp/2005 z 13.10.2005]

Skład organów lokalnej administracji państwowej tworzą kierujący organami lokalnej administracji państwowej.

[Wykładnia legalna art. 118 ust. 3 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 21-rp/2003 z 25.12.2003]

Kierujących organami lokalnej administracji państwowej powołuje i odwołuje Prezydent Ukrainy na wniosek Gabinetu Ministrów Ukrainy.

[Wykładnia legalna art. 118 ust. 4 – zob. orzeczenia Sądu Konstytucyjnego Nr 21-rp/2003 z 25.12.2003, Nr 9-rp/2005 z 13.10.2005]

Kierujący organami lokalnej administracji państwowej, w zakresie wykonywania swoich uprawnień, odpowiadają przed Prezydentem Ukrainy i Gabinetem Ministrów Ukrainy oraz podlegają organom władzy wykonawczej wyższego szczebla i ich kontroli.

Organy lokalnej administracji państwowej podlegają radom i są przez nie kontrolowane w zakresie zadań przekazanych im przez odpowiednie rady rejonowe lub obwodowe.

Lokalne administracje państwowe podlegają organom władzy wykonawczej wyższego szczebla i ich kontroli.

Decyzje kierujących organami lokalnej administracji państwowej zgodnie z ustawą mogą zostać uchylone przez Prezydenta Ukrainy albo przez kierującego organem lokalnej administracji państwowej wyższego szczebla, jeżeli są sprzeczne z Konstytucją i ustawami Ukrainy lub innymi aktami prawnymi Ukrainy.

Rada obwodu lub rejonu może wyrazić wotum nieufności wobec kierującego odpowiednim organem lokalnej administracji państwowej. Na tej podstawie Prezydent Ukrainy podejmuje decyzję i ją uzasadnia.

Prezydent Ukrainy podejmuje decyzję o dymisji kierującego organem rejonowej lub obwodowej administracji państwowej, jeżeli dwie trzecie członków właściwej rady wyraziło wobec niego wotum nieufności.

Artykuł 119

Organy lokalnej administracji państwowej na podległych im terenach zapewniają:

1) wykonywanie Konstytucji oraz ustaw Ukrainy, aktów Prezydenta Ukrainy, Gabinetu Ministrów Ukrainy oraz innych organów władzy wykonawczej;

2) praworządność i ład prawny, poszanowanie praw i wolności obywatela;

3) realizację państwowych i regionalnych planów rozwoju społeczno-gospodarczego i kulturalnego, programów ochrony środowiska, a na obszarach zamieszkałych przez rdzenne ludy

i mniejszości narodowe – także programów ich rozwoju narodowo-kulturowego;

4) przygotowywanie i wykonywanie odpowiednich budżetów obwodowych i rejonowych;

5) sprawozdanie z wykonania odpowiednich budżetów i programów;

6) współpracę z organami samorządu lokalnego;

7) realizację innych zadań powierzonych przez państwo, a także przekazanych przez właściwe rady.

Artykuł 120

Członkowie Gabinetu Ministrów Ukrainy, kierujący centralnymi i lokalnymi organami władzy wykonawczej nie mogą łączyć swojej działalności służbowej z inną pracą (z wyjątkiem pracy dydaktycznej, naukowej lub twórczej wykonywanej poza godzinami pracy) ani wchodzić w skład zarządu lub rady nadzorczej przedsiębiorstwa albo organizacji, których celem jest osiągnięcie zysku.

[Art. 120 ust. 1 w brzmieniu Ustawy Nr 742-VII z 21.02.2014]

Organizację, uprawnienia i obowiązki oraz tryb działania Gabinetu Ministrów Ukrainy, innych urzędów centralnych i lokalnych organów władzy wykonawczej określają Konstytucja Ukrainy oraz ustawy Ukrainy.

PROKURATURA

[Rozdział VII „PROKURATURA”^{} uchylony Ustawą
Nr 1401-VIII z 02.06.2016]*

^{*} Status prokuratury reguluje art. 131¹ (rozdz. VIII „Wymiar sprawiedliwości”).

WYMIAR
SPRAWIEDLIWOŚCI

Rozdział VIII WYMIAR SPRAWIEDLIWOŚCI¹⁶

Artykuł 124

Wymiar sprawiedliwości w Ukrainie sprawują wyłącznie sądy.

Nie dopuszcza się przekazywania funkcji sądów, jak również przejmowania tych funkcji przez inne organy lub funkcjonariuszy publicznych.

Jurysdykcja sądów obejmuje wszelkie spory prawne i sprawy odpowiedzialności karnej. W przypadkach przewidzianych ustawą sądy rozpoznają także inne sprawy.

Ustawa może określić obligatoryjną procedurę przedsądowego rozstrzygnięcia sporu.

Naród bezpośrednio uczestniczy w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości przez ławników.

Ukraina może uznać jurysdykcję Międzynarodowego Trybunału Karnego na warunkach przewidzianych w Statucie Rzymskim Międzynarodowego Trybunału Karnego.

[Art. 124 ust. 6 wchodzi w życie 30.06.2019 – zob. rozdz. II pkt 1 Ustawy Nr 1401-VIII z 2.06.2016]

[Art. 124 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 125

Ustrój sądownictwa Ukrainy opiera się na zasadach terytorialności¹⁷ oraz specjalizacji¹⁸ i jest określony ustawą.

Sąd tworzy się, reorganizuje i znosi ustawą, której projekt jest przedkładany Radzie Najwyższej przez Prezydenta Ukrainy po zasięgnięciu opinii Najwyższej Rady Wymiaru Sprawiedliwości.

Sąd Najwyższy jest sądem najwyższej instancji w systemie sądownictwa Ukrainy.

¹⁶ *Орыг. правосуддя.* Pomimo że na mocy nowelizacji z 2016 r. do rozdziału VIII włączono regulacje dotyczące statusu Najwyższej Rady Wymiaru Sprawiedliwości, prokuratury i adwokatury, jego pierwotny tytuł pozostał bez zmian.

¹⁷ Czyli właściwości miejscowej.

¹⁸ Czyli właściwości rzeczowej.

Zgodnie z ustawą mogą być powołane do życia wyższe sądy o wyspecjalizowanym zakresie jurysdykcji.

W celu ochrony praw, wolności oraz interesów osób w dziedzinie stosunków publicznoprawnych działają sądy administracyjne.

Nie dopuszcza się tworzenia sądów nadzwyczajnych bądź specjalnych.

[Art. 125 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 126

Niezawisłość i nietykalność sędziów gwarantuje Konstytucja i ustawy Ukrainy.

Zakazuje się wywierania nacisku na sędziego w jakiegokolwiek formie.

Bez zgody Najwyższej Rady Wymiaru Sprawiedliwości sędzia nie może zostać zatrzymany ani być przetrzymywany w areszcie lub aresztowany do czasu wydania przez sąd wyroku skazującego, z wyjątkiem sytuacji zatrzymania sędziego na gorącym uczynku popełnienia ciężkiego lub szczególnie ciężkiego przestępstwa albo bezpośrednio po jego popełnieniu.

Sędzia nie może zostać pociągnięty do odpowiedzialności z powodu wydanego wyroku z wyjątkiem sytuacji popełnienia przez niego przestępstwa albo wykroczenia dyscyplinarnego.

Sędzia jest powoływany na stanowisko na czas nieokreślony.

Przesłanką złożenia sędziego z urzędu jest:

1) niezdolność do wykonywania obowiązków ze względu na stan zdrowia;

2) naruszenie przez sędziego wymogu nielączenia stanowisk publicznych;

3) dopuszczenie się poważnego wykroczenia dyscyplinarnego, rażącego lub uporczywego zaniedbywania obowiązków, które jest nie do pogodzenia ze statusem sędziego albo ujawniło jego niezdolność do zajmowania stanowiska;

4) przedłożenie oświadczenia o rezygnacji albo o ustąpieniu z urzędu na własną prośbę;

5) niewyrażenie zgody na przeniesienie do innego sądu w razie zniesienia lub reorganizacji sądu, w którym sędzia sprawuje urząd;

6) naruszenie obowiązku poświadczenia legalnego pochodzenia posiadanego majątku.

Wygaśnięcie mandatu sędziego następuje wraz z:

1) osiągnięciem wieku 65 lat;

2) utratą obywatelstwa Ukrainy albo nabyciem obywatelstwa innego państwa;

3) uprawomocnieniem się wyroku sądu uznającego sędziego za zaginionego albo zmarłego bądź całkowicie lub częściowo pozbawionego zdolności do czynności prawnych;

4) śmiercią sędziego;

5) uprawomocnieniem się wyroku skazującego sędziego za popełnienie przestępstwa.

Państwo zapewnia bezpieczeństwo osobiste sędziego oraz członków jego rodziny.

[Art. 126 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 127

Wymiar sprawiedliwości sprawują sędziowie. W przypadkach przewidzianych ustawą wymiar sprawiedliwości jest sprawowany z udziałem ławników.

Sędzia nie może należeć do partii politycznych, związków zawodowych, brać udziału w jakiegokolwiek działalności politycznej, sprawować mandatu przedstawicielskiego, zajmować innych stanowisk za wynagrodzeniem, wykonywać innej pracy zarobkowej, z wyjątkiem pracy naukowej, dydaktycznej lub twórczej.

Na stanowisko sędziego może zostać powołany obywatel Ukrainy, który ukończył co najmniej 30 lat i nie osiągnął wieku 65 lat, posiada wyższe wykształcenie prawnicze i co najmniej pięcioletni

staż pracy w zawodzie prawniczym, jest kompetentny, uczciwy oraz włada językiem państwowym. Ustawa może określić dodatkowe wymogi powołania na stanowisko sędziego.

Wobec sędziów sądów o wyspecjalizowanym zakresie jurysdykcji ustawa może określić inne wymogi dotyczące wykształcenia oraz stażu zawodowego.

[Art. 127 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 128

Na stanowisko sędziego powołuje Prezydent Ukrainy na wniosek Najwyższej Rady Wymiaru Sprawiedliwości, w trybie określonym ustawą.

Powołanie na stanowisko sędziego następuje na podstawie konkursu, z wyjątkiem przypadków określonych ustawą.

Prezes Sądu Najwyższego jest wybierany na stanowisko i z niego odwoływany w głosowaniu tajnym przez Plenum Sądu Najwyższego w trybie określonym ustawą.

[Art. 128 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 129

Sędzia, sprawując wymiar sprawiedliwości, jest niezawisły i kieruje się zasadą zwierzchnictwa prawa¹⁹.

Fundamentalnymi zasadami postępowania sądowego są:

- 1) równość wszystkich uczestników procesu sądowego wobec prawa i sądu;
- 2) konieczność udowodnienia winy;
- 3) kontrydiktoryjność oraz swoboda stron w przedstawianiu sądowi dowodów i wykazywaniu przed sądem ich wiarygodności;
- 4) występowanie prokuratora w sądzie w charakterze oskarżyciela publicznego;
- 5) zapewnienie oskarżonemu prawa do obrony;

¹⁹ W oryg. *верховенством права*.

6) jawność procesu sądowego oraz pełne zarejestrowanie jego przebiegu za pomocą środków technicznych;

7) rozsądny termin rozpatrzenia sprawy przez sąd;

8) zagwarantowanie prawa do ponownego rozpatrzenia sprawy, a w przypadkach określonych w ustawie – do wniesienia kasacji od orzeczenia sądu;

9) wiążący charakter wyroku sądu.

Ustawa może określić także inne zasady postępowania sądowego.

Postępowanie sądowe prowadzi jeden sędzia, kolegium sędziów lub skład z udziałem ławników.

Osoby winne znieważenia sądu lub sędziego ponoszą odpowiedzialność prawną.

[Art. 129 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 129¹

Sąd wydaje wyrok w imieniu Ukrainy. Wyrok sądu jest wiążący i podlega wykonaniu.

Państwo gwarantuje wykonanie wyroku sądowego w trybie określonym ustawą.

Kontrola wykonania wyroku sądowego należy do sądu.

[Art. 129¹ dodany Ustawą Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 130

Państwo zapewnia finansowanie i właściwe warunki funkcjonowania sądów i działalności sędziów. W budżecie państwowym Ukrainy środki na utrzymanie sądów stanowią odrębną pozycję i uwzględniają propozycje Najwyższej Rady Wymiaru Sprawiedliwości.

Wysokość wynagrodzenia sędziego określa ustawa o ustroju sądów.

[Art. 130 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 130¹

W celu ochrony interesów zawodowych sędziów oraz rozstrzygnięcia wewnętrznych spraw działalności sądów, zgodnie z ustawą, działa samorząd sędziowski.

[Art. 130¹ dodany Ustawą Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 131

W Ukrainie działa Najwyższa Rada Wymiaru Sprawiedliwości, która:

- 1) wnioskuje o powołanie sędziego na stanowisko;
- 2) rozstrzyga o naruszeniu przez sędziego lub prokuratora wymogu niełączenia stanowisk;
- 3) rozpatruje skargi na decyzje właściwego organu o pociągnięciu sędziego lub prokuratora do odpowiedzialności dyscyplinarnej;
- 4) decyduje o złożeniu sędziego z urzędu;
- 5) wyraża zgodę na zatrzymanie sędziego lub przetrzymywanie go w areszcie;
- 6) decyduje o czasowym odsunięciu sędziego od sprawowania wymiaru sprawiedliwości;
- 7) podejmuje działania na rzecz zapewnienia niezawisłości sędziowskiej;
- 8) podejmuje decyzje o przeniesieniu sędziego z jednego sądu do innego;
- 9) wykonuje inne uprawnienia i obowiązki przyznane Konstytucją i ustawami Ukrainy.

Najwyższa Rada Wymiaru Sprawiedliwości składa się z 21 członków, z których dziesięciu wybiera Zjazd Sędziów Ukrainy spośród sędziów albo sędziów w stanie spoczynku, dwóch powołuje Prezydent Ukrainy, dwóch wybiera Rada Najwyższa Ukrainy, dwóch – Zjazd Adwokatów Ukrainy, dwóch – Ogólnoukraińska Konferencja Prokuratorów, dwóch – Zjazd Przedstawicieli Wyższych Uczelni Prawniczych i Instytucji Naukowych.

Tryb wyboru (powołania) na stanowisko członków Najwyższej Rady Wymiaru Sprawiedliwości określa ustawa.

Prezes Sądu Najwyższego jest z urzędu członkiem Najwyższej Rady Wymiaru Sprawiedliwości.

Kadencja wybieranych (powoływanych) członków Najwyższej Rady Wymiaru Sprawiedliwości trwa cztery lata. Ta sama osoba nie może pełnić funkcji członka Najwyższej Rady Wymiaru Sprawiedliwości przez dwie następujące po sobie kadencje.

Członek Najwyższej Rady Wymiaru Sprawiedliwości nie może należeć do partii politycznych, związków zawodowych, brać udziału w jakiegokolwiek działalności politycznej, sprawować mandatu przedstawicielskiego, zajmować innych stanowisk za wynagrodzeniem (z wyjątkiem stanowiska Prezesa Sądu Najwyższego) ani wykonywać innej pracy zarobkowej, z wyjątkiem pracy naukowej, dydaktycznej lub twórczej.

Członek Najwyższej Rady Wymiaru Sprawiedliwości winien być przedstawicielem zawodu prawniczego i spełniać kryterium neutralności politycznej.

Ustawa może określić dodatkowe wymogi wobec członka Najwyższej Rady Wymiaru Sprawiedliwości.

Najwyższa Rada Wymiaru Sprawiedliwości staje się prawnomocnie ukonstytuowana po wyborze (powołaniu) co najmniej 15 jej członków, wśród których większość stanowią sędziowie.

Zgodnie z ustawą w ramach wymiaru sprawiedliwości powołuje się do życia organy i instytucje odpowiedzialne za dobór sędziów i prokuratorów, ich przygotowanie zawodowe, opiniowanie i rozpatrywanie spraw dotyczących ich odpowiedzialności dyscyplinarnej, zapewnianie finansowego i organizacyjnego funkcjonowania sądów.

[Art. 131 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 131¹

W Ukrainie działa prokuratura, do której zadań należy:

1) występowanie w charakterze oskarżyciela publicznego w sądzie;

2) organizacja postępowania przygotowawczego i kierowanie nim, rozstrzyganie zgodnie z prawem innych spraw w toku postępowania karnego, nadzór nad niejawnymi i innymi czynnościami dochodzeniowo-śledczymi organów porządku prawnego;

3) reprezentowanie interesów państwa przed sądem w wyjątkowych przypadkach i w trybie określonych ustawą.

Organizację i tryb działania prokuratury określa ustawa.

Na czele prokuratury w Ukrainie stoi Prokurator Generalny, którego powołuje i odwołuje Prezydent Ukrainy, za zgodą Rady Najwyższej Ukrainy.

Kadencja Prokuratora Generalnego trwa sześć lat. Ta sama osoba nie może zajmować stanowiska Prokuratora Generalnego przez dwie następujące po sobie kadencje.

Przedterminowe odwołanie ze stanowiska Prokuratora Generalnego następuje wyłącznie w przypadkach i na podstawie przesłanek określonych niniejszą Konstytucją oraz w ustawie.

[Art. 131¹ dodany Ustawą Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 131²

W celu świadczenia profesjonalnej pomocy prawnej w Ukrainie funkcjonuje adwokatura.

Niezależność adwokatury jest gwarantowana.

Zasady organizacji i działania adwokatury oraz wykonywania zawodu adwokata w Ukrainie określa ustawa.

Pełnomocnikiem osoby w sądzie i obrońcą w sprawach karnych może być wyłącznie adwokat.

Ustawa może określać wyjątki dotyczące reprezentowania w sądzie w sporach pracowniczych, sporach dotyczących ochrony praw socjalnych, wyborów i referendów, w sporach drobnych, a także w odniesieniu do reprezentowania osób małoletnich i niepełnoletnich oraz osób uznanych przez sąd za niezdolne do czynności prawnych lub o ograniczonej zdolności do czynności prawnych.

[Art. 131² dodany Ustawą Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

USTRÓJ TERYTORIALNY
UKRAINY

Rozdział IX

USTRÓJ TERYTORIALNY UKRAINY

Artykuł 132

Ustrój terytorialny Ukrainy opiera się na zasadach jedności i integralności terytorium państwa, zharmonizowania centralizacji z decentralizacją w sprawowaniu władzy państwowej, zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego regionów, z poszanowaniem właściwych im cech historycznych, ekonomicznych, ekologicznych, geograficznych i demograficznych, tradycji etnicznych i kulturowych.

Artykuł 133

System ustroju administracyjno-terytorialnego Ukrainy tworzą: Autonomiczna Republika Krym, obwody, rejony, miasta, rejony w miastach, osiedla²⁰ i wsie.

[Wykładnia legalna art. 133 ust. 1 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 11-rp/2001 z 13.07.2001]

W skład Ukrainy wchodzi: Autonomiczna Republika Krym, obwody: winnicki, wołyński, dniepropietrowski, doniecki, żytomierski, zakarpacki, zaporoski, iwanofrankowski, kijowski, kirowohradzki, ługański, lwowski, mikołajowski, odeski, poławski, rówieński, sumski, tarnopolski, charkowski, chersoński, chmielnicki, czerkaski, czerniowiecki, czernihowski oraz miasta Kijów i Sewastopol.

Miasta Kijów i Sewastopol mają status szczególny, określony ustawami Ukrainy.

[Wykładnia legalna art. 133 ust. 3 – zob. orzeczenia Sądu Konstytucyjnego Nr 21-rp/2003 z 25.12.2003, Nr 9-rp/2005 z 13.10.2005]

²⁰ W oryg. *селище* – jednostka osadnicza, która nie ma statusu miasta (*місто*) ani wsi (*село*).

AUTONOMICZNA
REPUBLIKA KRYM

Rozdział X

AUTONOMICZNA REPUBLIKA KRYM

Artykuł 134

Autonomiczna Republika Krym stanowi integralną część Ukrainy i w granicach swoich kompetencji określonych w Konstytucji Ukrainy podejmuje decyzje należące do obszaru jej działania.

Artykuł 135

Autonomiczna Republika Krym posiada Konstytucję Autonomicznej Republiki Krym uchwaloną przez Radę Najwyższą Autonomicznej Republiki Krym i zatwierdzoną przez Radę Najwyższą Ukrainy głosami nie mniej niż połowy konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy.

Normatywne akty prawne Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krym i rozporządzenia Rady Ministrów Autonomicznej Republiki Krym nie mogą być sprzeczne z Konstytucją i ustawami Ukrainy oraz winny być uchwalane zgodnie z Konstytucją Ukrainy, ustawami Ukrainy, aktami Prezydenta Ukrainy i Gabinetu Ministrów Ukrainy oraz w celu ich wykonania.

Artykuł 136

Organem przedstawicielskim Autonomicznej Republiki Krym jest Rada Najwyższa Autonomicznej Republiki Krym, której deputowani są wybierani na podstawie powszechnego, równego i bezpośredniego prawa wyborczego w głosowaniu tajnym. Kadencja Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krym, której deputowani są wybierani w wyborach terminowych, trwa pięć lat. Wygaśnięcie kadencji Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krym skutkuje wygaśnięciem mandatów jej deputowanych.

[Art. 136 ust. 1 w brzmieniu Ustaw Nr 2952-VI z 01.02.2011, Nr 742-VII z 21.02.2014]

Wybory terminowe do Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krym odbywają się w ostatnią niedzielę października w piątym roku kadencji Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krym wybranej w wyborach terminowych.

[Art. 136 ust. 2 dodany Ustawami Nr 2952-VI z 01.02.2011, Nr 742-VII z 21.02.2014]

[Wykładnia legalna art. 136 ust. 2 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 2-rp/2013 z 29.05.2013]

Rada Najwyższa Autonomicznej Republiki Krym w granicach swoich kompetencji podejmuje uchwały i przyjmuje rezolucje podlegające wykonaniu w Autonomicznej Republice Krym.

Rządem Autonomicznej Republiki Krym jest Rada Ministrów Autonomicznej Republiki Krym. Prezesa Rady Ministrów Autonomicznej Republiki Krym powołuje i odwołuje Rada Najwyższa Autonomicznej Republiki Krym w uzgodnieniu z Prezydentem Ukrainy.

Kompetencje, tryb tworzenia i działanie Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krym i Rady Ministrów Autonomicznej Republiki Krym określają Konstytucja Ukrainy i ustawy Ukrainy oraz normatywne akty prawne Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krym w sprawach należących do jej kompetencji.

Wymiar sprawiedliwości w Autonomicznej Republice Krym sprawują sądy Ukrainy.

[Art. 136 ust. 6 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 137

Autonomiczna Republika Krym wydaje regulacje normatywne dotyczące:

- 1) rolnictwa i leśnictwa;
- 2) melioracji i kopalń odkrywkowych;
- 3) robót publicznych, rzemiosła i drobnej wytwórczości; działalności charytatywnej;
- 4) planowania przestrzennego i gospodarki mieszkaniowej;
- 5) turystyki, hotelarstwa, targów;
- 6) muzeów, bibliotek, teatrów, innych instytucji kultury, za-
bytków o znaczeniu historyczno-kulturowym;
- 7) transportu publicznego, dróg publicznych, wodociągów;

- 8) łowiectwa, rybołówstwa;
- 9) służb sanitarnych i medycznych.

W razie niezgodności normatywnych aktów prawnych Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krym z Konstytucją Ukrainy oraz z ustawami Ukrainy, Prezydent Ukrainy może zawiesić wykonywanie normatywnych aktów prawnych Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krym z jednoczesnym zwróceniem się do Sądu Konstytucyjnego Ukrainy w sprawie zbadania ich zgodności z Konstytucją.

Artykuł 138

Do kompetencji Autonomicznej Republiki Krym należy:

- 1) zarządzanie wyborów deputowanych do Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krym, zatwierdzanie składu komisji wyborczej Autonomicznej Republiki Krym;

- 2) organizacja i przeprowadzanie referendów lokalnych;

- 3) zarządzanie mieniem należącym do Autonomicznej Republiki Krym;

- 4) opracowanie, zatwierdzenie i wykonanie budżetu Autonomicznej Republiki Krym zgodnie z jednolitą polityką podatkową i budżetową Ukrainy;

- 5) opracowanie, zatwierdzenie i realizacja programów Autonomicznej Republiki Krym w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego i kulturalnego, racjonalnego gospodarowania zasobami naturalnymi, ochrony środowiska – zgodnie z programami ogólnokrajowymi;

- 6) nadawanie miejscowościom statusu uzdrowisk; ustanawianie stref sanitarnej ochrony uzdrowisk;

- 7) działanie na rzecz ochrony praw i wolności obywateli oraz zgody narodowej, wspieranie ochrony porządku prawnego i bezpieczeństwa publicznego;

8) zapewnianie funkcjonowania i rozwoju języka państwowego, języków i kultur narodowych w Autonomicznej Republice Krym; ochrona i użytkowanie zabytków historycznych;

9) udział w opracowaniu i realizacji państwowych programów powrotu deportowanych narodowości;

10) występowanie z inicjatywą wprowadzenia stanu wyjątkowego i ustanowienia stref nadzwyczajnej sytuacji ekologicznej w Autonomicznej Republice Krym albo na poszczególnych jej obszarach.

Ustawami Ukrainy mogą być przekazywane także inne uprawnienia na rzecz Autonomicznej Republiki Krym.

Artykuł 139

W Autonomicznej Republice Krym działa Przedstawicielstwo Prezydenta Ukrainy, którego status określa ustawa Ukrainy.

SAMORZĄD LOKALNY

Rozdział XI SAMORZĄD LOKALNY

Artykuł 140

Samorząd lokalny jest nienaruszalnym uprawnieniem²¹ wspólnoty terytorialnej²² – mieszkańców wsi lub dobrowolnego zrzeszenia mieszkańców kilku wsi, osiedla lub miasta w jedną wiejską wspólnotę – do samodzielnego rozstrzygania spraw o znaczeniu lokalnym, w granicach określonych w Konstytucji i w ustawach Ukrainy.

[Wykładnia legalna art. 140 ust. 1 – zob. orzeczenia Sądu Konstytucyjnego Nr 12-rp/2002 z 18.06.2002, Nr 21-rp/2003 z 25.12.2003]

Szczególne zasady działania samorządu lokalnego w miastach Kijów i Sewastopol określają odrębne ustawy Ukrainy.

[Wykładnia legalna art. 140 ust. 2 – zob. orzeczenia Sądu Konstytucyjnego Nr 21-rp/2003 z 25.12.2003, Nr 9-rp/2005 z 13.10.2005]

Samorząd lokalny sprawuje wspólnota terytorialna w sposób określony w ustawie, zarówno bezpośrednio, jak i za pośrednictwem organów samorządu lokalnego: rad wiejskich, osiedlowych i miejskich oraz ich organów wykonawczych.

[Wykładnia legalna art. 140 ust. 3 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 21-rp/2003 z 25.12.2003]

Organami samorządu lokalnego reprezentującego łączne interesy wspólnot terytorialnych wsi, osiedli i miast są rady rejonowe i obwodowe.

Sprawy organizacji zarządzania rejonami w miastach należą do kompetencji rad miejskich.

[Wykładnia legalna art. 140 ust. 5 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 11-rp/2001 z 13.07.2001]

Rady wiejskie, osiedlowe i miejskie mogą zezwolić na tworzenie, z inicjatywy mieszkańców, rad budynków, ulic czy kwartałów oraz innych organów samorządności ludności oraz na przekazanie im części własnych kompetencji, środków finansowych i mienia.

²¹ W oryg. *є правом*

²² W oryg. *групада*.

Artykuł 141

W skład rady wiejskiej, osiedlowej, miejskiej, rejonowej, obwodowej wchodzi radni wybierani przez mieszkańców wsi, osiedla, miasta, rejonu, obwodu na podstawie powszechnego, równego i bezpośredniego prawa wyborczego, w głosowaniu tajnym. Kadencja rady wiejskiej, osiedlowej, miejskiej, rejonowej, obwodowej, do której deputowani zostali wybrani w wyborach terminowych, trwa pięć lat. Wygaśnięcie kadencji rady wiejskiej, osiedlowej, miejskiej, rejonowej, obwodowej skutkuje wygaśnięciem mandatów radnych właściwej rady.

[Art. 141 ust. 1 w brzmieniu Ustaw Nr 2952-VI z 01.02.2011, Nr 742-VII z 21.02.2014]

Wspólnoty terytorialne na podstawie powszechnego, równego i bezpośredniego prawa wyborczego wybierają w głosowaniu tajnym przewodniczącego rady – odpowiednio – wiejskiej, osiedlowej, miejskiej, który stoi na czele organu wykonawczego rady i przewodniczy jej posiedzeniom. Kadencja przewodniczącego rady wiejskiej, osiedlowej lub miejskiej, wybranego w wyborach terminowych, trwa pięć lat.

[Art. 141 ust. 2 w brzmieniu Ustaw Nr 2952-VI z 01.02.2011, Nr 742-VII z 21.02.2014]

Wybory terminowe do rad wiejskich, osiedlowych, miejskich, rejonowych, obwodowych oraz wybory przewodniczących rad wiejskich, osiedlowych, miejskich odbywają się w ostatnią niedzielę października, w piątym roku kadencji właściwej rady lub właściwego przewodniczącego, wybranych w wyborach terminowych.

[Art. 141 uzupełniono o nowy akapit zgodnie z Ustawami Nr 2952-VI z 01.02.2011, Nr 742-VII z 21.02.2014]

[Wykładnia legalna art. 141 ust. 3 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 2-rp/2013 z 29.05.2013]

Status urzędów przewodniczących, radnych i organów wykonawczych rady oraz ich kompetencje, tryb tworzenia, przekształcania i znoszenia określa ustawa.

Przewodniczący rady rejonowej oraz przewodniczący rady obwodowej są wybierani przez właściwą radę i stoją na czele aparatu wykonawczego rady.

Artykuł 142

Podstawę materialną i finansową samorządu lokalnego stanowią: mienie ruchome i nieruchomości, dochody budżetów lokalnych, inne środki, grunty, zasoby naturalne będące własnością wspólnot terytorialnych wsi, osiedli, miast, dzielnic w miastach, a także obiekty stanowiące ich własność wspólną, zarządzane przez rady rejonowe i obwodowe.

[Wykładnia legalna art. 142 ust. 1 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 11-rp/2001 z 13.07.2001]

Wspólnoty terytorialne wsi, osiedli i miast, na uzgodnionych zasadach, mogą łączyć obiekty własności komunalnej, a także środki budżetowe w celu realizacji wspólnych projektów albo wspólnego finansowania (utrzymania) przedsiębiorstw, organizacji i urzędów komunalnych, powołując w tym celu odpowiednie organy i służby.

Państwo uczestniczy w tworzeniu dochodów budżetów samorządu lokalnego i wspiera finansowo samorząd lokalny. Ponośzone przez organy samorządów lokalnych wydatki będące następstwem decyzji organów władzy państwowej są zwracane przez państwo.

Artykuł 143

Wspólnoty terytorialne wsi, osiedli i miast, bezpośrednio albo za pośrednictwem utworzonych przez nie organów samorządu lokalnego, zarządzają mieniem stanowiącym własność komunalną; przyjmują programy rozwoju społeczno-gospodarczego i kulturalnego oraz kontrolują ich wykonanie; przyjmują budżety odpowiednich jednostek administracyjno-terytorialnych i kontrolują ich wykonanie; ustalają podatki i opłaty lokalne zgodnie z ustawą; zapewniają przeprowadzanie referendum lokalnych oraz wdrażanie ich wyników; tworzą, przekształcają oraz znośszą przedsiębiorstwa, organizacje i instytucje komunalne, a także sprawują kontrolę nad ich działaniem; rozstrzygają inne sprawy

o znaczeniu lokalnym, które zgodnie z ustawą należą do zakresu ich kompetencji.

[Wykładnia legalna art. 143 ust. 1 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 10-rp/2010 z 01.04.2010]

Rady obwodowe oraz rejonowe przyjmują programy rozwoju społeczno-gospodarczego i kulturalnego swoich obwodów i rejonów oraz kontrolują ich wykonanie; przyjmują budżety rejonowe i obwodowe, tworzone ze środków budżetu państwowego w celu ich właściwego podziału między wspólnoty terytorialne albo w celu realizacji wspólnych projektów oraz ze środków pozyskanych na zasadach umownych z budżetów lokalnych w celu realizacji wspólnych programów społeczno-gospodarczych i kulturalnych oraz kontrolują ich wykonanie; rozstrzygają inne sprawy, które zgodnie z ustawą należą do zakresu ich kompetencji.

Organom samorządu lokalnego mogą być przyznane ustawą niektóre uprawnienia organów władzy wykonawczej. Państwo finansuje wykonywanie tych uprawnień w całości ze środków budżetu państwowego Ukrainy bądź przez przekazanie do budżetu lokalnego, w trybie określonym w ustawie, dochodów z określonych podatków ogólnokrajowych, a także przekazuje organom samorządu lokalnego odpowiednie obiekty własności państwowej.

Organy samorządu lokalnego podlegają kontroli właściwych organów władzy wykonawczej w zakresie wykonywania przez nie uprawnień organów władzy wykonawczej.

Artykuł 144

Organy samorządu lokalnego, w granicach kompetencji określonych w ustawie, podejmują decyzje podlegające wykonaniu na danym terytorium.

Decyzje organów samorządu lokalnego z powodu ich niezgodności z Konstytucją lub z ustawami Ukrainy podlegają zawieszeniu w trybie określonym w ustawie, z jednoczesnym skierowaniem sprawy do sądu.

[Wykładnia legalna art. 144 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 7-rp/2009 z 16.04.2009]

Artykuł 145

Prawa samorządu lokalnego podlegają ochronie sądowej.

Artykuł 146

Pozostałe sprawy dotyczące organizacji samorządu lokalnego, tworzenia, działania oraz odpowiedzialności organów samorządu lokalnego określa ustawa.

SĄD KONSTYTUCYJNY
UKRAINY

Rozdział XII

SĄD KONSTYTUCYJNY UKRAINY

Artykuł 147

Sąd Konstytucyjny Ukrainy rozstrzyga o zgodności ustaw Ukrainy z Konstytucją Ukrainy oraz, w przypadkach przewidzianych niniejszą Konstytucją, o zgodności innych aktów z Konstytucją, dokonuje wykładni legalnej²³ Konstytucji Ukrainy, a także wykonuje inne kompetencje wynikające z postanowień niniejszej Konstytucji.

Działalność Sądu Konstytucyjnego Ukrainy opiera się na zasadach zwierzchnictwa prawa, niezależności, kolegialności, jawności oraz należytego uzasadniania i wiążącego charakteru jego orzeczeń i opinii²⁴.

[Art. 147 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 148

Sąd Konstytucyjny Ukrainy składa się z 18 sędziów Sądu Konstytucyjnego Ukrainy.

Prezydent Ukrainy, Rada Najwyższa Ukrainy oraz Zgromadzenie Sędziów Ukrainy powołują po sześciu sędziów Sądu Konstytucyjnego Ukrainy.

Wybór kandydatów na stanowisko sędziego Sądu Konstytucyjnego Ukrainy odbywa się na podstawie konkursu, zgodnie z ustawowo określoną procedurą.

Sędzią Sądu Konstytucyjnego Ukrainy może zostać obywatel Ukrainy, który włada językiem państwowym, w dniu powołania ma ukończone 40 lat, posiada wyższe wykształcenie prawnicze i co najmniej piętnastoletnie doświadczenie w zawodzie prawniczym, wyróżnia się wysokimi walorami moralnymi oraz jest prawnikiem o uznanym poziomie kompetencji.

²³ W oryg. *офіційне тлумачення*.

²⁴ W oryg. *рішень і висновків*.

Sędzia Sądu Konstytucyjnego Ukrainy nie może należeć do partii politycznych, związków zawodowych, brać udziału w jakiegokolwiek działalności politycznej, sprawować mandatu przedstawicielskiego, zajmować jakichkolwiek stanowisk za wynagrodzeniem ani wykonywać innej pracy zarobkowej, z wyjątkiem pracy naukowej, dydaktycznej lub twórczej.

Sędzia Sądu Konstytucyjnego Ukrainy jest powoływany na dziewięć lat, bez prawa do ponownego powołania.

Sędzia Sądu Konstytucyjnego Ukrainy obejmuje urząd z dniem złożenia przez niego ślubowania na specjalnym posiedzeniu plenarnym Sądu.

Sąd Konstytucyjny Ukrainy na specjalnym posiedzeniu plenarnym wybiera spośród swoich członków, w głosowaniu tajnym, Prezesa, wyłącznie na jedną, trzyletnią kadencję.

[Art. 148 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 148¹

Państwo gwarantuje finansowanie oraz należyte warunki działalności Sądu Konstytucyjnego Ukrainy. Wydatki na działalność Sądu Konstytucyjnego Ukrainy są ujmowane w budżecie państwowym Ukrainy odrębnie, z uwzględnieniem propozycji jego Prezesa.

Wysokość wynagrodzenia sędziów Sądu Konstytucyjnego Ukrainy określa ustawa o Sądzie Konstytucyjnym Ukrainy.

[Art. 148¹ dodany Ustawą Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 149

Konstytucja i ustawy Ukrainy gwarantują niezawisłość i nieetykalność sędziego Sądu Konstytucyjnego Ukrainy.

Zakazuje się wywierania nacisku w jakiegokolwiek formie na sędziego Sądu Konstytucyjnego Ukrainy.

Bez zgody Sądu Konstytucyjnego Ukrainy sędzia Sądu Konstytucyjnego Ukrainy nie może zostać zatrzymany ani być przetrzymywany w areszcie, ani też aresztowany do czasu wydania przez sąd wyroku skazującego, z wyjątkiem zatrzymania

sędziego na gorącym uczynku ciężkiego lub szczególnie ciężkiego przestępstwa albo bezpośrednio po jego popełnieniu.

Sędzia Sądu Konstytucyjnego Ukrainy nie może zostać pociągnięty do odpowiedzialności z powodu głosowania w sprawie wydanego przez Sąd orzeczenia lub opinii z wyjątkiem popełnienia przestępstwa albo wykroczenia dyscyplinarnego.

Państwo gwarantuje bezpieczeństwo osobiste sędziom Sądu Konstytucyjnego Ukrainy oraz członkom ich rodzin.

[Art. 149 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 149¹

Wygaśnięcie mandatu sędziego Sądu Konstytucyjnego następuje wraz z:

- 1) upływem jego kadencji;
- 2) ukończeniem siedemdziesiątego roku życia;
- 3) utratą obywatelstwa Ukrainy albo nabyciem przez niego obywatelstwa innego państwa;
- 4) uprawomocnieniem się wyroku sądu uznającego sędziego za zaginionego albo zmarłego, za niezdolnego do czynności prawnych albo za osobę o ograniczonej zdolności do czynności prawnych;
- 5) uprawomocnieniem się wyroku skazującego za popełnienie przez niego przestępstwa;
- 6) śmiercią sędziego Sądu Konstytucyjnego Ukrainy.

Przesłankami do złożenia sędziego Sądu Konstytucyjnego Ukrainy z urzędu są:

- 1) niezdolność do wykonywania swoich obowiązków ze względu na stan zdrowia;
- 2) naruszenie przez sędziego wymogu niełączenia stanowisk publicznych;
- 3) dopuszczenie się przez niego poważnego wykroczenia dyscyplinarnego, rażącego lub uporczywego zaniedbywania

obowiązków, które jest nie do pogodzenia ze statusem sędziego Sądu albo ujawniło jego niezdolność do zajmowania stanowiska;

4) złożenie przez niego rezygnacji albo ustąpienie z urzędu na własną prośbę.

Orzeczenie o złożeniu z urzędu sędziego Sądu Konstytucyjnego Ukrainy zapada większością głosów co najmniej dwóch trzecich konstytucyjnego składu Sądu Konstytucyjnego Ukrainy.

[Art. 149¹ dodany Ustawą Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 150

Do właściwości Sądu Konstytucyjnego Ukrainy należy:

1) rozstrzyganie o zgodności z Konstytucją Ukrainy (konstytucyjności):

– ustaw i innych aktów prawnych Rady Najwyższej Ukrainy;

[Wykładnia legalna art. 150 ust. 1 pkt 1 akapitu 2 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 7-rp/2002 z 27.03.2002]

– aktów Prezydenta Ukrainy;

[Wykładnia legalna art. 150 ust. 1 pkt 1 akapit 3 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 7-rp/2002 z 27.03.2002]

– aktów Gabinetu Ministrów Ukrainy;

– aktów prawnych Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krym;

[Art. 150 ust. 1 pkt 1 akapit 6 uchylony Ustawą Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

2) dokonywanie wykładni legalnej Konstytucji Ukrainy;

[Art. 150 ust. 1 pkt 2 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

3) wykonywanie innych kompetencji przewidzianych w Konstytucji Ukrainy;

[Art. 150 ust. 1 pkt 3 dodany Ustawą Nr 1401-VIII z 02.06.2016].

W sprawach o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 2 niniejszego artykułu, z wnioskiem o zbadanie zgodności z Konstytucją²⁵ mogą wystąpić: Prezydent Ukrainy; co najmniej 45 deputowanych ludowych Ukrainy; Sąd Najwyższy; Pełnomocnik Rady Najwyższej

²⁵ W oryg. конституційне подання.

Ukrainy ds. Praw Człowieka; Rada Najwyższa Autonomicznej Republiki Krym.

[Art. 150 ust. 2 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 151

Sąd Konstytucyjny Ukrainy na wniosek Prezydenta Ukrainy, co najmniej 45 deputowanych ludowych Ukrainy albo Gabinetu Ministrów Ukrainy wydaje opinie w sprawie zgodności z Konstytucją Ukrainy obowiązujących umów międzynarodowych, których stroną jest Ukraina, albo umów międzynarodowych przedłożonych Radzie Najwyższej Ukrainy w celu wyrażenia zgody na nadanie im wiążącego charakteru.

Sąd Konstytucyjny Ukrainy na wniosek Prezydenta Ukrainy albo co najmniej 45 deputowanych ludowych Ukrainy wydaje opinie w sprawie zgodności z Konstytucją Ukrainy (konstytucyjności) pytań mających być przedmiotem ogólnoukraińskiego referendum z inicjatywy ludowej.

Na wniosek Rady Najwyższej Ukrainy Sąd Konstytucyjny Ukrainy wydaje opinie w sprawie przestrzegania konstytucyjnej procedury śledczej i rozstrzygnięcia sprawy o pozbawienie Prezydenta Ukrainy urzędu w trybie impeachmentu.

[Art. 151 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 151¹

Sąd Konstytucyjny Ukrainy rozstrzyga o zgodności z Konstytucją Ukrainy (konstytucyjności) ustawy Ukrainy na podstawie skargi konstytucyjnej wniesionej przez osobę, która uważa, że ustawa, będąca podstawą wydania prawomocnego orzeczenia w jej sprawie, jest sprzeczna z Konstytucją Ukrainy. Skarga konstytucyjna może zostać wniesiona, gdy zostały wyczerpane wszelkie inne dostępne środki ochrony prawnej.

Artykuł 151²

Orzeczenia i opinie wydane przez Sąd Konstytucyjny Ukrainy są wiążące, ostateczne i nie podlegają zaskarżeniu.

[Art. 151² dodany Ustawą Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Artykuł 152

Ustawy i inne akty prawne wyrokiem Sądu Konstytucyjnego Ukrainy uznaje się za niekonstytucyjne w całości lub w części, jeżeli nie są zgodne z Konstytucją Ukrainy albo jeżeli została naruszona przewidziana w Konstytucji Ukrainy procedura rozpatrzenia ich projektu, uchwalenia albo wejścia ich w życie.

[Art. 152 ust. 1 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Ustawy, inne akty prawne albo ich poszczególne przepisy uznane za niekonstytucyjne tracą moc z dniem wydania przez Sąd Konstytucyjny wyroku o ich niekonstytucyjności, chyba że sam wyrok stanowi inaczej, jednak nie wcześniej niż z dniem jego wydania.

[Art. 152 ust. 2 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

Szkody materialne lub moralne wyrządzone osobom fizycznym albo prawnym w następstwie stosowania aktów lub działań uznanych za niezgodne z Konstytucją podlegają rekompensacie ze strony państwa w sposób określony w ustawie.

Artykuł 153

Strukturę organizacyjną, organy i działalność Sądu Konstytucyjnego Ukrainy, status sędziów Sądu, zasady i tryb wnoszenia spraw do Sądu, procedurę rozpatrywania przez niego spraw i wykonywania wyroków określa Konstytucja Ukrainy oraz ustawa.

[Art. 153 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

WPROWADZANIE ZMIAN
DO KONSTYTUCJI
UKRAINY

Rozdział XIII WPROWADZANIE ZMIAN DO KONSTYTUCJI UKRAINY

Artykuł 154

Projekt ustawy o wprowadzeniu zmian do Konstytucji Ukrainy przedkłada Radzie Najwyższej Ukrainy Prezydent Ukrainy albo co najmniej jedna trzecia deputowanych ludowych Ukrainy konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy.

Artykuł 155

Projekt ustawy o wprowadzeniu zmian do Konstytucji Ukrainy, z wyjątkiem zmian Rozdziału I „Zasady ogólne”, Rozdziału III „Wybory. Referendum” lub Rozdziału XIII „Wprowadzanie zmian do Konstytucji Ukrainy”, przyjęty uprzednio większością głosów konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy, uważa się za uchwalony, jeżeli na kolejnej sesji zwyczajnej Rady Najwyższej Ukrainy w głosowaniu opowiedziało się za nim co najmniej dwie trzecie konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy.

[Wykładnia legalna art. 155 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 1-rp/2016 z 15.03.2016]

Artykuł 156

Projekt ustawy o wprowadzeniu zmian do Rozdziału I „Zasady ogólne”, Rozdziału III „Wybory. Referendum” lub Rozdziału XIII „Wprowadzanie zmian do Konstytucji Ukrainy” przedkłada Radzie Najwyższej Ukrainy Prezydent Ukrainy albo co najmniej dwie trzecie konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy i, pod warunkiem że zostanie on przyjęty przez co najmniej dwie trzecie konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy, podlega on zatwierdzeniu w ogólnoukraińskim referendum zarządzonym przez Prezydenta Ukrainy.

Ponowne przedłożenie Radzie Najwyższej Ukrainy projektu ustawy o wprowadzeniu zmian do rozdziałów I, III lub XIII niniejszej Konstytucji, którego przedmiotem jest ta sama materia, może nastąpić dopiero w następnej kadencji Rady.

Artykuł 157

Konstytucja Ukrainy nie może być zmieniona, jeśli projekt proponowanych zmian przewiduje zniesienie lub ograniczenie praw i wolności człowieka i obywatela albo jeśli mają one na celu zniesienie niepodległości lub naruszenie integralności terytorialnej Ukrainy.

Konstytucja Ukrainy nie może być zmieniana w czasie obowiązywania stanu wojennego ani stanu wyjątkowego.

Artykuł 158

Rozpatrzone przez Radę Najwyższą Ukrainy projekt ustawy o wprowadzeniu zmian do Konstytucji Ukrainy, który nie został przez nią przyjęty, może zostać ponownie przedłożony Radzie Najwyższej Ukrainy nie wcześniej niż po upływie roku od dnia podjęcia uchwały w sprawie tego projektu.

Rada Najwyższa Ukrainy w trakcie swojej kadencji nie może dwukrotnie zmienić tego samego przepisu Konstytucji Ukrainy.

[Wykładnia legalna art. 158 ust. 2 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 8-rp/98 z 09.06.1998]

Artykuł 159

Projekt ustawy o wprowadzeniu zmian do Konstytucji Ukrainy jest rozpatrywany przez Radę Najwyższą Ukrainy po zapoznaniu się z opinią Sądu Konstytucyjnego Ukrainy w sprawie zgodności projektu z wymogami art. 157 i 158 niniejszej Konstytucji.

[Wykładnia legalna art. 159 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 8-rp/98 z 09.06.1998]

PRZEPISY KOŃCOWE

Rozdział XIV PRZEPISY KOŃCOWE

Artykuł 160

Konstytucja Ukrainy wchodzi w życie z dniem uchwalenia.

[Wykładnia legalna art. 160 – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 4-zp z 03.10.1997]

Artykuł 161

Dzień uchwalenia Konstytucji Ukrainy jest świętem państwowym – Dniem Konstytucji Ukrainy.

PRZEPISY PRZEJŚCIOWE

Rozdział XV PRZEPISY PRZEJŚCIOWE

1. Ustawy oraz inne akty normatywne uchwalone przed wejściem w życie niniejszej Konstytucji pozostają w mocy w zakresie, w jakim nie są sprzeczne z Konstytucją Ukrainy.

2. Po uchwaleniu Konstytucji Ukrainy Rada Najwyższa Ukrainy wykonuje kompetencje przewidziane niniejszą Konstytucją.

Wybory terminowe do Rady Najwyższej Ukrainy zostaną przeprowadzone w marcu 1998 roku.

[Wykładnia legalna pkt 2 Przepisów przejściowych – zob. orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Nr 1-zp z 13.05.1997]

3. Wybory terminowe Prezydenta Ukrainy zostaną przeprowadzone w ostatnią niedzielę października 1999 roku.

4. Prezydent Ukrainy, w ciągu trzech lat od wejścia w życie Konstytucji Ukrainy, jest uprawniony do wydawania w sprawach gospodarczych nieuregulowanych ustawami dekretów, które winny być przyjęte przez Gabinet Ministrów Ukrainy i podpisane przez Premiera Ukrainy, z jednoczesnym przedłożeniem odpowiedniego projektu ustawy Radzie Najwyższej Ukrainy w trybie określonym w art. 93 niniejszej Konstytucji.

Dekret Prezydenta Ukrainy wchodzi w życie, jeśli w ciągu 30 dni kalendarzowych od dnia przedłożenia projektu ustawy (nie wliczając okresu między sesjami) Rada Najwyższa Ukrainy nie uchwali ustawy albo odrzuci przedłożony projekt większością głosów swego konstytucyjnego składu, i obowiązuje do dnia wejścia w życie ustawy uchwalonej przez Radę Najwyższą Ukrainy w tej samej materii.

5. Gabinet Ministrów Ukrainy tworzy się zgodnie z niniejszą Konstytucją w ciągu trzech miesięcy od dnia jej wejścia w życie.

6. Sąd Konstytucyjny Ukrainy tworzy się zgodnie z niniejszą Konstytucją w ciągu trzech miesięcy od dnia jej wejścia w życie. Do czasu utworzenia Sądu Konstytucyjnego Ukrainy wykładni ustaw dokonuje Rada Najwyższa Ukrainy.

7. Kierujący organami lokalnej administracji państwowej po wejściu w życie niniejszej Konstytucji uzyskują status kierujących organami lokalnej administracji państwowej zgodnie z art. 118 niniejszej Konstytucji, a po wyborze przewodniczących poszczególnych rad składają rezygnację z pełnienia tej funkcji.

8. Rady wiejskie, osiedlowe, miejskie oraz przewodniczący tych rad po wejściu w życie Konstytucji Ukrainy wykonują określone w niej kompetencje do czasu wyboru nowego składu tych rad w marcu 1998 roku.

Rady rejonowe i obwodowe wybrane przed wejściem w życie niniejszej Konstytucji wykonują określone w niej kompetencje do czasu sformowania nowego składu tych rad zgodnie z Konstytucją Ukrainy.

Rady rejonowe w miastach i przewodniczący tych rad po wejściu w życie niniejszej Konstytucji wykonują swoje kompetencje zgodnie z ustawą.

9. Prokuratura zgodnie z obowiązującym ustawodawstwem kontynuuje wykonywanie zadań w zakresie prowadzenia postępowania przygotowawczego do czasu podjęcia działań przez organy, którym na mocy ustawy zostaną przekazane odpowiednie zadania oraz nadzór nad przestrzeganiem prawa podczas wykonywania wyroków sądowych w sprawach karnych oraz przy stosowaniu innych środków przymusu związanych z ograniczeniem wolności osobistej obywateli do dnia wejścia w życie ustawy o utworzeniu dwustopniowego systemu stałych inspekcji penitencjarnych.

[Rozdz. XV pkt 9 w brzmieniu Ustawy Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

10. Do czasu uchwalenia ustaw, które określają szczegółowe zasady sprawowania władzy wykonawczej w miastach Kijów oraz Sewastopol zgodnie z art. 118 niniejszej Konstytucji, władzę wykonawczą w tych miastach sprawują właściwe organy administracji państwowej.

11. Postanowienia art. 99 ust. 1 niniejszej Konstytucji wchodzi w życie po wprowadzeniu narodowej jednostki pieniężnej – hrywny.

12. Sąd Najwyższy Ukrainy i Najwyższy Sąd Arbitrażowy Ukrainy wykonują swoje kompetencje zgodnie z obowiązującym ustawodawstwem Ukrainy do czasu utworzenia, zgodnie z art. 125 niniejszej Konstytucji, systemu sądów powszechnych Ukrainy, jednak nie dłużej niż przez pięć lat.

Sędziowie wszystkich sądów Ukrainy pochodzący z wyboru albo powołani przed dniem wejścia w życie niniejszej Konstytucji kontynuują wykonywanie swoich zadań zgodnie z obowiązującym ustawodawstwem do czasu wygaśnięcia kadencji, na którą zostali wybrani lub powołani.

Sędziowie, których pełnomocnictwa wygasają w dniu wejścia w życie niniejszej Konstytucji, kontynuują wykonywanie swych zadań przez rok.

13. Przez pięć lat od dnia wejścia w życie niniejszej Konstytucji jest stosowana dotychczasowa procedura aresztowania, przetrzymywania w areszcie i zatrzymywania osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa, a także dotychczasowa procedura przeprowadzania oględzin i przeszukania mieszkania albo innego obiektu stanowiącego własność prywatną.

14. *[Rozdz. XV pkt 14 uchylono Ustawą Nr 2680-VIII z 07.02.2019]*

15. Wybory terminowe do Rady Najwyższej Ukrainy, po przywróceniu postanowień Konstytucji Ukrainy w brzmieniu z 28 czerwca 1996 roku wyrokiem Sądu Konstytucyjnego Ukrainy z 30 września 2010 roku Nr 20-rp/2010 w sprawie przestrzegania procedury wprowadzania zmian do Konstytucji Ukrainy, zostaną przeprowadzone w ostatnią niedzielę października 2012 roku.

[Rozdz. XV uzupełniono o pkt 15 zgodnie z Ustawą Nr 2952-VI z 01.02.2011]

16. Wybory terminowe Prezydenta Ukrainy, po przywróceniu postanowień Konstytucji Ukrainy w brzmieniu z 28 czerwca 1996 roku wyrokiem Sądu Konstytucyjnego Ukrainy z 30 września 2010 roku Nr 20-rp/2010 w sprawie przestrzegania procedury

wprowadzania zmian do Konstytucji Ukrainy, zostaną przeprowadzone w ostatnią niedzielę marca 2015 roku.

[W Rozdz. XV dodano pkt 16 zgodnie z Ustawą Nr 2952-VI z 01.02.2011]

16¹. Z dniem wejścia w życie ustawy Ukrainy o wprowadzeniu zmian do Konstytucji Ukrainy (dotyczących wymiaru sprawiedliwości):

1) do czasu utworzenia Najwyższej Rady Wymiaru Sprawiedliwości jej kompetencje wykonuje Najwyższa Rada Sądownictwa. Najwyższa Rada Wymiaru Sprawiedliwości tworzy się w drodze reorganizacji Najwyższej Rady Sądownictwa. Do czasu wyboru (powołania) członków Najwyższej Rady Wymiaru Sprawiedliwości organ ten działa w składzie dotychczasowych członków Najwyższej Rady Sądownictwa do czasu wygaśnięcia ich kadencji, jednak nie dłużej niż do 30 kwietnia 2019 roku. Wybór (powołanie) członków Najwyższej Rady Wymiaru Sprawiedliwości winien nastąpić nie później niż do 30 kwietnia 2019 roku;

2) kadencja sędziów powołanych na stanowisko na okres pięciu lat wygasa wraz z upływem okresu, na który zostali powołani. Sędziowie ci mogą być powołani na stanowisko sędziego w trybie określonym w ustawie;

3) sędziowie wybrani na czas nieokreślony kontynuują wykonywanie swoich zadań do czasu złożenia ich z urzędu albo do czasu wygaśnięcia ich kadencji z przyczyn określonych w Konstytucji Ukrainy;

4) ocena zdolności do zajmowania stanowiska przez sędziego powołanego na stanowisko na okres pięciu lat albo wybranego na sędziego na czas nieokreślony przed dniem wejścia w życie ustawy o wprowadzeniu zmian do Konstytucji Ukrainy (dotyczących wymiaru sprawiedliwości) winna być przeprowadzona w trybie określonym w ustawie. Stwierdzenie na podstawie wyników takiej oceny, że sędzia nie spełnia wymogów niezbędnych do zajmowania stanowiska pod względem kompetencji, etyki zawodowej albo uczciwości, lub odmowa poddania się takiej ocenie przez sędziego stanowią podstawę do złożenia sędziego z urzędu.

Tryb i szczegółowe przesłanki odwołania się od decyzji o złożeniu sędziego z urzędu określa ustawa;

5) w razie reorganizacji oraz zniesienia wybranych sądów, utworzonych przed wejściem w życie ustawy o wprowadzeniu zmian do Konstytucji Ukrainy (dotyczących wymiaru sprawiedliwości), sędziowie tych sądów są uprawnieni do złożenia oświadczenia o rezygnacji z zajmowanego stanowiska albo ubiegania się o udział w konkursie na inne stanowisko sędziowskie w trybie określonym w ustawie. Szczegółowe zasady przeniesienia sędziego na stanowisko w innym sądzie określi ustawa;

6) do czasu wprowadzenia nowego ustroju administracyjno-terytorialnego Ukrainy, zgodnie ze zmianami w Konstytucji Ukrainy dotyczącymi decentralizacji władzy, jednak nie później niż do dnia 31 grudnia 2017 roku, tworzenia, reorganizacji i znoszenia sądów dokonuje Prezydent Ukrainy na podstawie i w trybie określonym w ustawie;

7) w ciągu dwóch lat przeniesienia sędziego z jednego sądu do innego dokonuje Prezydent Ukrainy na podstawie odpowiedniego wniosku Najwyższej Rady Wymiaru Sprawiedliwości;

8) sędziowie Sądu Konstytucyjnego powołani przed wejściem w życie ustawy o wprowadzeniu zmian do Konstytucji Ukrainy (dotyczących wymiaru sprawiedliwości) kontynuują wykonywanie swoich uprawnień i obowiązków do czasu wygaśnięcia ich kadencji albo do czasu złożenia z urzędu w trybie określonym w art. 149¹ Konstytucji Ukrainy, bez prawa do ponownego powołania. Kadencja sędziego Sądu Konstytucyjnego Ukrainy, który w dniu wejścia w życie ustawy o wprowadzeniu zmian do Konstytucji Ukrainy (dotyczących wymiaru sprawiedliwości) ukończył 65 lat, a decyzja w sprawie złożenia go z urzędu nie została podjęta, wygasa;

9) zgodnie z ustawą reprezentacja obywateli przez prokuraturę przed sądami w postępowaniach wszczętych przed wejściem w życie ustawy o wprowadzeniu zmian do Konstytucji Ukrainy (dotyczących wymiaru sprawiedliwości) odbywa się na zasadach obowiązujących przed dniem wejścia w życie tej ustawy, do czasu

wydania w tych sprawach prawomocnych wyroków sądowych, niepodlegających już zaskarżeniu;

10) Prokurator Generalny Ukrainy powołany na stanowisko przed wejściem w życie ustawy o wprowadzeniu zmian do Konstytucji Ukrainy (dotyczących wymiaru sprawiedliwości) wykonuje uprawnienia i obowiązki Prokuratora Generalnego do czasu odwołania w przewidzianym trybie, jednak nie dłużej niż przez okres, na który został powołany, i nie może on zajmować stanowiska przez dwie następujące po sobie kadencje;

11) zgodnie z art. 131¹ ust. 1 pkt 3 i art. 131² niniejszej Konstytucji reprezentacja wyłącznie przez adwokatów albo prokuratorów w Sądzie Najwyższym oraz w sądach kasacyjnych obowiązuje od dnia 1 stycznia 2017 roku; w sądach apelacyjnych – od dnia 1 stycznia 2018 roku; w sądach pierwszej instancji – od dnia 1 stycznia 2019 roku.

Reprezentacja w sądach organów władzy państwowej oraz organów samorządu terytorialnego wyłącznie przez prokuratorów albo adwokatów obowiązuje od dnia 1 stycznia 2020 roku.

Reprezentacja w sądach, w postępowaniach wszczętych przed wejściem w życie ustawy o wprowadzeniu zmian do Konstytucji Ukrainy (dotyczących wymiaru sprawiedliwości), odbywa się na zasadach obowiązujących przed jej wejściem w życie i obowiązuje do czasu wydania w poszczególnych sprawach prawomocnych wyroków sądowych, które nie podlegają zaskarżeniu.

[Rozdz. XV uzupełniono o pkt 16¹ zgodnie z Ustawą Nr 1401-VIII z 02.06.2016]

WYKAZ ORZECZEŃ
SĄDU KONSTYTUCYJNEGO
UKRAINY W SPRAWIE
POSTANOWIEŃ
KONSTYTUCJI

WYKAZ ORZECZEŃ
SĄDU KONSTYTUCYJNEGO UKRAINY
W SPRAWIE POSTANOWIEŃ KONSTYTUCJI

Nr 1-zp z 13.05.1997	Nr 7-rp/2002 z 27.03.2002
Nr 4-zp z 03.10.1997	Nr 8-rp/2002 z 07.05.2002
Nr 6-zp z 25.11.1997	Nr 10-rp/2002 z 29.05.2002
Nr 9-zp z 25.12.1997	Nr 12-rp/2002 z 18.06.2002
Nr 8-rp/98 z 09.06.1998	Nr 15-rp/2002 z 09.07.2002
Nr 11-rp/98 z 07.07.1998	Nr 16-rp/2002 z 17.10.2002
Nr 1-rp/99 z 09.02.1999	Nr 17-rp/2002 z 17.10.2002
Nr 4-rp/99 z 19.05.1999	Nr 2-rp/2003 z 28.01.2003
Nr 7-rp/99 z 06.07.1999	Nr 5-rp/2003 z 05.03.2003
Nr 9-rp/99 z 27.10.1999	Nr 12-rp/2003 z 26.06.2003
Nr 10-rp/99 z 14.12.1999	Nr 16-rp/2003 z 14.10.2003
Nr 4-rp/2000 z 11.04.2000	Nr 19-rp/2003 z 10.12.2003
Nr 6-rp/2000 z 19.04.2000	Nr 21-rp/2003 z 25.12.2003
Nr 13-rp/2000 z 16.11.2000	Nr 22-rp/2003 z 25.12.2003
Nr 15-rp/2000 z 14.12.2000	Nr 5-rp/2004 z 04.03.2004
Nr 2-rp/2001 z 28.03.2001	Nr 11-rp/2004 z 19.05.2004
Nr 4-rp/2001 z 19.04.2001	Nr 19-rp/2004 z 01.12.2004
Nr 5-rp/2001 z 17.05.2001	Nr 6-rp/2005 z 05.10.2005
Nr 7-rp/2001 z 30.05.2001	Nr 9-rp/2005 z 13.10.2005
Nr 11-rp/2001 z 13.07.2001	Nr 7-rp/2007 z 09.10.2007
Nr14-rp/2001 z 16.10.2001	Nr 11-rp/2007 z 11.12.2007
Nr 4-rp/2002 z 20.03.2002	Nr 12-rp/2007 z 11.12.2007

Nr 5-rp/2008 z 02.04.2008
Nr 6-rp/2008 z 16.04.2008
Nr 12-rp/2008 z 27.06.2008
Nr 16-rp/2008 z 17.09.2008
Nr 23-rp/2008 z 15.10.2008
Nr 26-rp/2008 z 27.11.2008
Nr 6-rp/2009 z 26.02.2009
Nr 7-rp/2009 z 16.04.2009
Nr 8-rp/2009 z 28.04.2009
Nr 23-rp/2009 z 30.09.2009
Nr 7-rp/2010 z 11.03.2010
Nr 8-rp/2010 z 11.03.2010
Nr 10-rp/2010 z 01.04.2010
Nr 11-rp/2010 z 06.04.2010
Nr 12-rp/2011 z 20.10.2011
Nr 16-rp/2011 z 08.12.2011
Nr 19-rp/2011 z 14.12.2011
Nr 2-rp/2012 z 20.01.2012
Nr 3-rp/2012 z 25.01.2012
Nr 9-rp/2012 z 12.04.2012
Nr 2-rp/2013 z 29.05.2013
Nr 4-rp/2013 z 12.06.2013
Nr 5-rp/2014 z 15.05.2014
Nr 1-rp/2016 z 15.03.2016
Nr 11-r/2019 z 02.12.2019

STARANIEM BIBLIOTEKI SEJMOWEJ UKAZAŁY SIĘ KONSTYTUCJE:

Albanii [z 1991 r.] wyd. 1997, tekst tożsamy wyd. 2000, Albanii [z 1998 r.] wyd. 2001

Andory [z 1993 r.] wyd. 2014

Arabii Saudyjskiej [akty konstytucyjne z lat 1992–1993] wyd. 2019

Argentyny [z 1853 r.] wyd. 2025

Australii [z 1900 r. z późniejszymi zmianami, ostatnia z 29 VII 1977 r.] wyd. 2014

Austrii [z 1920 r. w wersji z 1929 r. ostatnia zmiana z 28 VI 2002 r.] wyd. 2004

Belgii [z 1831 r., tekst jednolity z 1994 r.] wyd. 1996, wyd. 2 [z późniejszymi zmianami, ostatnia z 22 XII 2008 r.] wyd. 2010

Brazylii [z 1988 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 30 VI 2004 r.] wyd. 2004

Bułgarii [z 1991 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 6 II 2007 r.] wyd. 2012

Chile [z 1980 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 6 III 2012 r.] wyd. 2012

Chorwacji [z 1990 r.] wyd. 1995, wyd. 2 [z późniejszymi zmianami, ostatnia z 28 III 2001 r.] wyd. 2007

Cypru [z 1960 r., wg stanu na 31 V 2012 r.] wyd. 2013

Czarnogóry [z 2007 r. ze zm., ostatnia z 31 VII 2013 r.] wyd. 2023

Czech [z 1992 r.] wyd. 1994, tekst tożsamy wyd. 2000

Danii [z 1953 r.] wyd. 2002

Estonii [z 1992 r.] wyd. 1997

Filipin [z 1987 r.] wyd. 2019

Finlandii [z 1919 r.] wyd. 1997, Finlandii [z 1999 r.] wyd. 2003

Francji [z 1958 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 22 II 1996 r.] wyd. 1997, wyd. 2 – [z późniejszymi zmianami, ostatnia z 28 III 2003 r.] wyd. 2005

Grecji 1975/1986 – wyd. 1992, wyd. 2 – [wg stanu na 1 VII 2005 r.] wyd. 2005

Gruzji [z 1995 r., ze zm., ostatnia z 4 X 2013 r.] wyd. 2015

Hiszpanii [z 1978 r.] wyd. 1993, tekst tożsamy wyd. 2000, wyd. 2 [z późniejszą zmianą z 27 VIII 1992 r.] wyd. 2008

Holandii [z 1814 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 21 III 2002 r.] wyd. 2003

Indii [z 1950 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 25 I 2020 r.] wyd. 2020

Indonezji [z 1945 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 11 VIII 2002 r.] wyd. 2021

Irlandii [z 1937 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 24 VI 2004 r.] wyd. 2006

Islandii [z 1944 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 1 VII 1999 r.] wyd. 2009

Izraela [ustawy konstytucyjne – 1948/1992] wyd. 2001

Japonii [z 1946 r.] wyd. 2014

Kanady [akty z 1867 r. i z 1982 r. wg stanu na 1 IV 1996 r.] wyd. 1998

Kenii [z 2010 r.] wyd. 2017

Liechtensteinu [z 1921 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 25 XI 2011 r.] wyd. 2013

Litwy [z 1992 r.] wyd. 1994, tekst tożsamy wyd. 2000, wyd. 2 [z późniejszymi zmianami, ostatnia z 13 VII 2004 r.] wyd. 2006

Luksemburga [z 1868 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 24 VI 2005 r.] wyd. 2006

Łotwy [z 1922 r., wg stanu na 15 X 1998 r.] wyd. 2001

Macedonii [z 1992 r.] wyd. 1999

Malezji [z 1957 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 6 IX 2022 r.] wyd. 2025

Malty [z 1964 r., wg stanu na 1 IX 2007 r.] wyd. 2008

Maroka [z 2011 r.] wyd. 2015

Mołdawii [z 1994 r. z późniejszymi zmianami, ostatnia z 14 VII 2006 r.] wyd. 2014

Monako [z 1962 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 2 IV 2002 r.] wyd. 2012

Niemiec [z 1949 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 28 VIII 2006 r.] wyd. 2008

Norwegii [z 1814 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 19 VI 1992 r.] wyd. 1996

Nowej Zelandii [akty konstytucyjne – 1975/2003] wyd. 2018

Portugalii [z 1976 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 20 IX 1997 r.] wyd. 2000

Republiki Południowej Afryki [z 1997 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 6 X 2003 r.] wyd. 2006

Rosji [z 1993 r.] wyd. 2000, wyd. 2 [z późniejszymi zmianami, ostatnia z 20 marca 2020 r.] wyd. 2022

Rumunii [z 1991 r.] wyd. 1996

Serbii [z 2006 r.] wyd. 2018

Słowacji [z 1992 r.] wyd. 1993, wyd. 2 [z późniejszymi zmianami, ostatnia z 23 II 2001 r.] wyd. 2003

Słowenii [z 1991 r.] wyd. 1994, wyd. 2 [z późniejszymi zmianami, ostatnia z 27 VI 2006 r.] wyd. 2009

Stanów Zjednoczonych Ameryki [z 1787 r., z uwzgl. poprawki 27. z 1992 r.] wyd. 2002

Szwajcarii [z 1999 r.] wyd. 2000

Szwecji [z 1974 r.] wyd. 1991, wyd. 2 [tekst jednolity z 1998 r.]
wyd. 2000

Turcji [z 1982 r.] wyd. 2013

Tunezji [z 2022 r.] wyd. 2024

Ukrainy [z 1996 r.] wyd. 1999

Watykanu, wyd. 2008

Węgier [z 1949 r., tekst jednolity z 1990 r.] wyd. 1992, wyd. 2
[z późniejszymi zmianami, ostatnia z 30 V 2001 r.] wyd. 2002,
Ustawa Zasadnicza Węgier [z 2011 r., uzup. o Postanowienia
przejściowe z 30 XII 2011 r.] wyd. 2012

Wietnamu [z 2013 r.] wyd. 2025

Włoch [z 1947 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 30 V
2003 r.] wyd. 2004

**Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północ-
nej**, wyd. 2010

Teksty konstytucji państw członkowskich UE, według stanu praw-
nego na 1 lipca 2011 r., ukazały się w tomie *Konstytucje państw
Unii Europejskiej*, pod red. W. Staśkiewicza, Warszawa 2011.